

ÎN DEZBATERE: pag. 6-7
LEGEA
ÎNVĂȚĂMÎNTULUI

pag. 5
VIZE
ANCHETA
pentru AUSTRIA
ȘI ELVEȚIA

H-R PATAPIEVICI
CASTA APARATULUI
DE STAT pag. 11

În *Spațiul mioritic*, pentru a ilustra viziunea sa asupra „matricilor stilistice” în care trăiesc civilizațiile, Lucian Blaga construiește o antiteză spectaculoasă și rămasă celebră: desi, spune el, românii și sașii viețuiesc laolaltă în același spațiu fizic transilvănean de sute de ani, existența lor culturală are loc în „spații” spirituale incommensurabile: „păstorul valah” trăiește etern în spațiul ondulat, „mioritic”, „deal-vale”. În timp ce burghezul sas a transplantat în Carpați spațiul său original, de „burg” german. Dar o trecere prin Rășinari, sat pur românesc de oieri, satul lui Goga și al lui Cioran, sugerează că este uneori de greu de conciliat lumea ideilor cu realitatea: cu case strâns lipite între ele, cu porți monumentale, cu grădinile invizibile din stradă, Rășinari arată ca o tipică așezare „burgheză” central-europeană. Nici o urmă din „spațiul mioritic”. Ideea lui Blaga asupra incommensurabilității de fond a civilizațiilor se dovedește fragilă. „Spațiul mioritic” nu există în fapt, dar ideea „spațiului mioritic” a devenit fapt, a cărui „stare civilă”, asemenea unor personaje celebre, e adesea mai evidentă decât cea a faptelor empirice. Blaga n-a exploatat politic ideea-fapt a „spațiului mioritic”, dar alții au făcut-o, considerând că poporul român, dacă dorește să rămână el însuși, este menit să se retragă din istorie și să se izoleze efectiv de civilizația occidentală și, de fapt, de civilizație pur și simplu.

Asemenea exemple abundă, cum nenumărate sînt și suferințele îndurate de umanitate de pe urma unor „idei-fapte”. Constantin Noica era de părere că, odată cu Conciliul de la Niceea din 325, se împlinise ceva extraordinar și teribil totodată în istoria umanității: *omenirea începe să se bată pentru idei*: între ortodocșii partizani ai *homousiei* (aceeași natură a persoanelor Treimii) și heterodocșii adepți ai *homousiei* (natură asemănătoare) e, în greacă, o distanță lingvistică de un „iota”, dar

pentru acest „iota” și complicatul și abstractul său sens teologic au curs riuri de sînge. S-a spus: „litera ucide, iar spiritul vivifică”. Dar iată că uneori și spiritul poate exploda în masacre, pe care poate că tocmai o atență literalitate le-ar fi evitat.

Se cunoaște întrebarea lui Stalin: „cîte divizii are Papa?” Desigur, forța papalității stă în idei și

ANDREI CORNEA
Frivolitatea ideii

nu în divizii blindate, dar, culmea, într-o considerabilă măsură, Stalin însuși depindea de ideile comunismului devenite „fapte”. Ar fi rămas altcea decenii o parte a Occidentului într-o stare de prostrație dinaintea Uniunii Sovietice, dacă numai faptele empirice ar fi contat?

Zilele acestea, Tribunalul internațional de la Haga a decis să-i acuze pe președintele sîrbilor bosniaci, Radovan Karadžić, și pe generalul său, Radko Mladici, de crime împotriva umanității. Dar cîți dintre noi știu că ideea „Serbiei Mari”, în numele căreia aceștia și-au comis asasinările, a devenit o idee-fapt, conținînd o teribilă sarcină, numai odată cu redactarea *Memorandum-ului Academiei de Științe din Belgrad* din 1986, manifest belicos al naționalismului sîrbesc renăscut? Dar pot fi acuzați niște distinși și pagnici academicieni și scriitori, printre care Dobrica Ćosić, viitorul președinte al Iugoslaviei restrînse, că

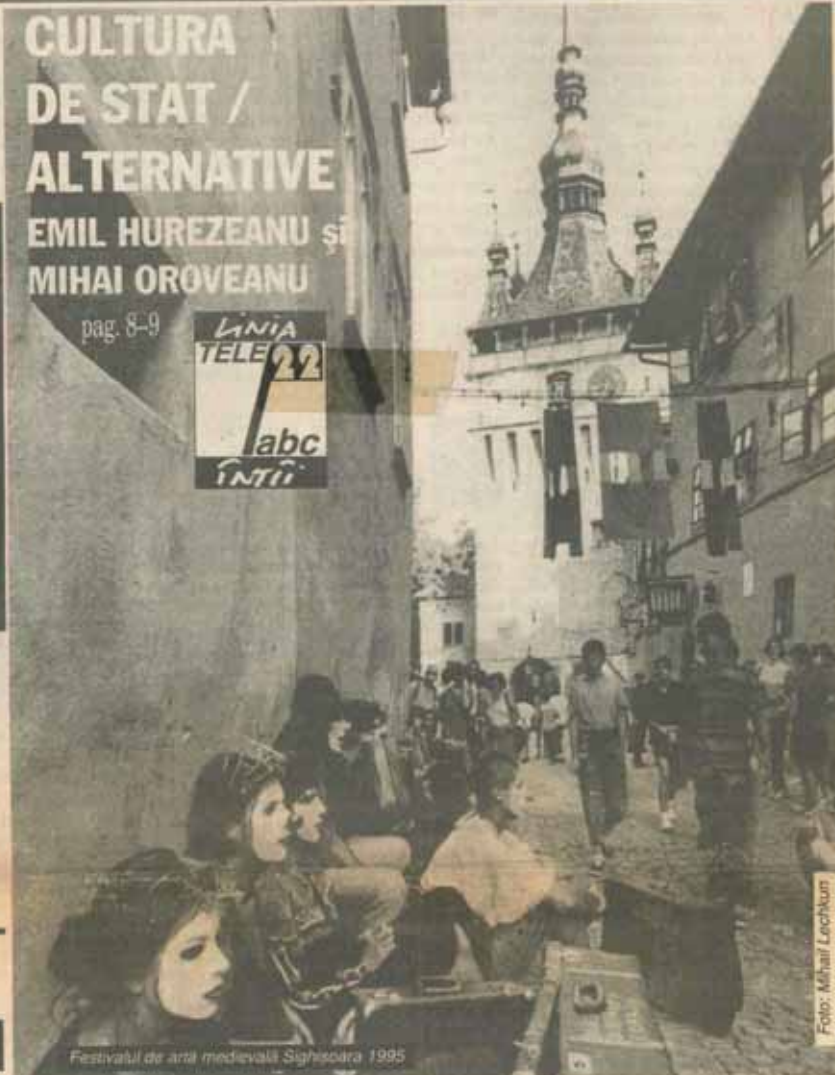
anumite idei vehiculate de ei au servit la înarmarea ideologică a brațului ce a comis crime?

Un gofer este socotit responsabil pentru pasagerii săi, un medic răspunde pentru tratamentul prescris, chiar și un politician mai trebuie să predea la un moment dat conștientul. Dar ce tribunal al lumii este competent să judece idei și în fața căreia instanțe devin autorii lor responsabili? *Ideile* – cum spune un cîntec german – nu pot fi nici arestate, nici impușcate. Și e bine că este așa. Nu există, de fapt, alt tribunal pentru idei decât conștiința responsabilității. Iar fără această conștiință, ideile sînt capabile de un rău mai mare și, cu siguranță, mai perver decât bombele și tancurile.

Intelctualii sînt calificați să producă și să vehiculeze idei. Dar ei se pot cu greu obșnuși să se socotească responsabili pentru ideile lor. Cum însă poți deveni responsabil pentru o idee? E nevoie de o condiție minimă: *gîndind-o consecvent, radical, pînă la capăt, în toate consecințele sale imaginabile*. Cred, de aceea, că ceea ce determină iresponsabilitatea unor intelectuali nu este, de obicei, nici absența inteligenței, ori a subtilității, nici măcar cea a bunelor intenții, ci, pur și simplu, un deficit al hotărîrii ducerii gîndului pînă la capăt. Sau poate că le lipsește curajul de a persevera. Mai presus de toate însă, eu cred că, paradoxal, le lipsește seriozitatea în asumarea gravității propriilor idei. Diferența dintre vrăjitor și ucenicul său nu stă numai în aceea că primul cunoaște descîntecul opririi măturii, pe care cel de-al doilea l-a uitat, ci mai ales în faptul că, în timp ce pentru maestrul magia, prin obligația de a fi dusă pînă la capăt, este un lucru cu adevărat grav, pentru ucenic ea a rămas încă o frivolitate.

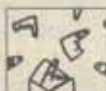
CULTURA
DE STAT /
ALTERNATIVE
EMIL HUREZEANU și
MIHAI OROVEANU

pag. 8-9

Festivalul de artă medievală Sighisoara 1995

Foto: Mihail Lechukin

Stimată redacție,

Apreciez, sub toate aspectele, publicarea dvs., dovedind că sînt abonată la ea, deși am venituri materiale relativ mici, fiind pensionară cu vechime incompletă în muncă.

Colectivul de redacție cit și colaboratorii sînt personalități marcante sub aspectul culturii, probității morale și bunelor intenții, într-o lume mult prea deficitară sub aceste aspecte. O parte dintre dinții lui sînt cunoscuți din cadrul emisiilor postului de radio ce pînă nu demult a avut sediul în München Garten Strasse 1.

Luînd cunoștință de opinia doamnei profesoare de pian Nadejda Rădulescu, opinie exprimată la pagina „Curier 22”, revista „22” nr. 29(283) din 19-25 iulie 1995, abordez și eu aceeași problemă, adică a utilizării literei „A” în mijlocul cuvintelor și nu a literei „I”, cu excepția bineînțeleas a cuvintelor compuse. De la data de 1 ianuarie 1995 sînt abonată la încă o revistă de politică, cultură, economie și știință, pe care o primesc gratuit din Frankfurt am Main. Această revistă, editată de către Societăts-Verlag în colaborare cu Oficiul de Presă și Informare al Guvernului Federal German, este scrisă în limba română, cu excepția titlurilor care sînt bilingve. Cu surprindere (plăcută) am constatat că redactorii și colaboratorii revistei folosesc litera „A” în mijlocul cuvintelor, iar litera „I” numai la începutul și finalul cuvintelor. Tot privitor la această problemă, mai arăt că personal am utilizat în toate scrierile și lucrările mele, inclusiv în cele de serviciu, deci oficiale, vechea ortografie, însoțită în perioada școlii primare (1937-1941) și a liceului (1941-1949), în ciuda unei hotărîri a fostului consiliu de miniștri, prin care se stabilea obligativitatea utilizării literei „I” în toate cuvintele. Această afirmație poate fi probată cu înscrisurile existente încă în unele arhive, cit și cu cele ce se află în posesia mea.

O ultimă problemă constă într-o propunere sau sugestie, care nu știu dacă e sau nu realizabilă. Întrucît personal nu am posibilitatea de a mă abona la alte publicații, care conțin programe de radio-tv, cu atât mai puțin la programele respective, cred că ni s-ar veni în ajutor, mie și altor abo-

nați aflați în situația mea, dacă revista „22” ar conține doar niște extrase din programele de radio-tv, axate în special pe profilul revistei. Așa de exemplu, în unele zile de luni există la TV emisiunea „Cultura în lume” sau în alte seri „Memorialul durerii”. Au loc apoi concerte simfonice, evenimente și manifestări cultural-științifice, despre care de multe ori se află numai după ce au trecut. Pentru faptul că prețurile numeroase munci fizice, prefer emisiunile radio față de cele tv, iar o prenotare a tuturor care mă interesează mi-ar fi de un real folos.

Cu respect,

Chirilă Ovidiu, pensionar
Oradea, 27 iulie 1995

D-ului H.-R. Patapievici,

Nu cred că Dumnezeu își întoarce vreedată fața de la ceva sau cineva. Oamenii i-au întors spatele! Așa cum nu cred că limba vorbită de diavol este alta decît a răului universal. Cit despre ceea ce merităm sau merită, în general, popoarele, condiția de care trebuie trecut pentru a putea formula întrebarea este aceea a înșăși existenței poporului. Ceea ce, istoria demonstrează, poate reprezenta și numai un moment de o înflorire scurte, în care „populația” are sentimentul apartenenței la un „popor”. Vezi românii, 1848-1940! Iar a te analiza realist comportă riscuri pe care teama de defecte le alungă instinctiv.

Trebuie să admitem că binele permanent, ca și răul permanent, reprezintă un dezechilibru. Chiar dacă ne-răbdarea timpului înclinăm a o asocia unei lovituri a răului. La scară planetară, echilibrul este și rămîne perfect. Dezavantajul onora este de a vedea doar o zonă scăpînd întregul. Există o scuză a răului făcut de Hitler în binele pe care, din ce în ce mai des, se vehiculează, documentat, că l-ar fi făcut pornind împotriva lui Stalin? Vor, oare, trăitorii unui nu știu care stat african, binele civilizate pe care s-ar putea să-l procure o revoluție? Nu cumva categoria filosofică a norocului ține de resorturi pe care, poporul înșăși este incapabil să și le definească? Vezi felul de rău-bun care eclipsează mîntea românului cînd e vorba despre actuala conducere la

virf. Nu cumva norocul nostru ar fi fost acela al stării de mulțumit cu puțin, dar sigur, din care România n-a ieșit nici chiar în ceea ce numim „anii buni” – anii '30? Să nu ne amăgim, cînd vorbim despre popor, facem referiri, totuși, la majoritate!

S-a spus că amestecul rămas în cotitura asta carpatică ar respecta „apa trece, pietrele rămîn”. Nu cumva rămîne ceea ce nu poate trece? Rămînea pietre, prin erodare, devenită sentiment, a dus, cred, la „capul plecat”. O formă de umilință sau de rezistență? Depinde ce vrem. Dacă vrem să ne flutăm, vom alege a doua variantă. Nefrofitabilă însă.

Oricum, această „adunătură” pe care s-a clădit „poporul român”, a dovedit o cumplită eterogenitate. Pe care, orice încercare în a pune de acord, a condus-o într-o prăpastie. A existat, totuși, o șansă neratată: 1848 – maleabilitatea în sensul raportării la lumea bună. Curentul (citește valul) european, de sorginte revoluționar-franceză, era însă, de fapt, o haltă a ideilor care au dărîmat Bastilia, spre anul de ne-grație al „revoluției” bolșevice. Se pare că un soi de fatal curcubeu, răsărit în Franța sfîrșitului de secol XVIII, își înfipse capătul în Rusia secolului XXI! De data asta sub forma unui legămint al diavolului!

Unde eram noi atunci? Încă în zona romantismului revoluționar (care, de altfel, s-a și încheiat cu 1848!) al minților luminate, al tinerilor școlii la filosofia occidentalului, gata să admită, rousseaunian, că „omul este bun, oamenii sînt răi”. Și gata, în același timp, să se sacrifice, fără a înțelege că singularitatea lor, în țară, li va face de neînțeles. Șansa istorică a fost valorificată abia după ce, analizînd neoforic ce dăduse, în timp, nația, oamenii de stat ai momentului au schimbat simbolul Cuza cu un „cap de neam”, e drept, cu suflet de român. Deviza lui Carol I – „Nihil sine Deo” – e o pledoarie suficientă pentru toate noaptele de nesomn ale regilor, patrioții în neromânismul lor, care i-au cîștigat României independența, Transilvania și demnitatea. Pentru că, în fond, clarviziunea de care au dat dovadă cei care au hotărît alegerea, a fost aceea a sesizării incapacității românilor de a leși singuri din proiect. Înțepenirea, ca într-o ciuleandă ne-

bună, entuziasmă și molipsitoare, e drept, dar care bate pasul pe loc. Năucitorul ritm al rotirii (variantă: apa în piua) a dus, cred, la deviza națională „se poate și mai rău!” (culmea, exclamativă!). De aici pînă la „capra vecinului!”...

Norocul sau nenorocul unui popor ține de cei care îl conduc. Iar cei care îl conduc, născuți de el, li seamănă. Iluzia că s-ar putea rezolva această problemă ieșind din politic, e cel puțin caraghioasă! Iar mutarea colțului de stradă într-o clădire autorizată care se cheamă Senat sau Cameră, nu schimbă decît forma, nu și fondul problemei. Motiv pentru care, dacă politica aluneacă în vulgar, singura ei răbufnire socială va fi sacrificarea, cu orice preț, a elitelor. Ceea ce, în trecutul nostru, e, neîndoielnic, treapta cea mai tocită. Ghilotinarea, ca expresie a grabei în care trebuie rezolvată problema excepțiilor, mi se pare cea mai tristă formă de manifestare a românilor. Exodul, sinuciderea prin vorbire și prin tăcere, reducerea valorii la dezechilibre umane de tipul inecului în alcool sau derivei în golul miseriei colective, toate în numele rămlnerii celor mai adaptați la ideea de „nimic nimeni”, au reprezentat titlul de glorie al celor care ne-au condus româneste. Mindria de a fi fost „de-al noștri” este, pentru prea mulți încă, o penibilă și perfidă consolare. Ce au reușit ei totuși: cunoscînd masele și nivelul pretențiilor acestora, au ținut ascunse, bine camuflate, mizeriile din interiorul societății. Care toate, eliberate, pe principii traducerii cu stricteță răutate a cuvintului „democrație”, ne-au arătat, după '89, ce și cit sîntem de fapt. În asta a constat, cred, minunea secolului decembrie.

Întrebarea este, din punctul meu de vedere: Noi, oare, ce merităm? Iar răspunsul: Care noi? Oricum, detest muștele care se cred albine!

Alina Iordache – Brașov

SUMARUL nr. 34

- Viața la țară – editorial de Gabriela Adameșteanu
- Șerban Papacostea: 23 august – o istorie mistificată
- Comentariu politic: Horațiu Pepine
- Poate agricultura salva România? emisiune TELE 7abc; moderator: Andrei Cornea și Mihaela Cutuș; invitați: Aurelian Dochia (economist) și Dorel Șandor (analist politic)
- Comentariu economic: Ilie Șerbănescu
- Strategia sufletelor pirjolite – Dan C. Mihăilescu despre I.D. Sirbu (II)
- „Beyond Belief” – cea mai mare expoziție din America cu artiști din Europa de Est (Muzeul de Artă Contemporană din Chicago)

CĂRȚI DE VÎNZARE LA SEDIUL „22”

Astăzi vă propunem:

Gabriela Adameșteanu
Drumul egal al fiecărei zile,
ediția a III-a, roman, Editura Litera,
București, 1992, 1.500 lei;
Gabriel Andreescu

Patru ani de revoluție, Editura Litera,
București, 1994, 1.850 lei.

Se pot cumpăra prin comandă, trimițînd contravaloarea în contul Editurii Two and two, nr. 402302096427 Bankcoop, Filiala Piața Romană, plus taxele de expediere contra ramburs. O dată cu trimiterea banilor în cont, doritorii sînt rugați să expedieze la redacția revistei „22”, pe numele Nicoleta Stoian, chitanța conform căreia banii au fost vărsați în cont, numele și adresa unde să li se expedieze cartea. De asemenea, cărțile se pot cumpăra și de la sediul redacției.

Editura Two and two

va publica în curînd:
GABRIELA ADAMEȘTEANU – Obsesia politică
(interviuri cu Regele Mihai, Corneliu Coposu, Monica Lovinescu, Virgil Ienunca, Gabriel Liiceanu, Nicolae Manolescu, Emil Constantinescu, Mihnea Berindei, Ioan Petru Culianu, Matei Călinescu, Virgil Nemoianu, Victor Babeș, Sorin Alexandrescu, Dorin Tudoran, Alexandru Paleologu);
ANDREI CORNEA – Mașina de fabricat fantasmă
(articole).

Cei care doresc să primească prin poștă una din aceste cărți (cu rambursarea cheltuielilor poștale) și care sînt gata să trimită încă de acum suma necesară, vor beneficia de o reducere de 25% din partea Editurii Clavis. Pentru cartea Gabrielei Adameșteanu, prima dintre cele două cărți care vor apărea, prețul, cu reducere, este de 3.000 lei și el poate fi achitat sau direct, la sediul redacției, sau trimis, pînă la legalizarea schimbării numelui editurii, în contul editurii Two and Two (viitoare Clavis) nr. 402302096427 Bankcoop, Filiala Piața Romană.

Odată cu trimiterea banilor în cont, doritorii sînt rugați să expedieze la redacția revistei „22”, pe numele Nicoleta Stoian, chitanța conform căreia banii au fost vărsați în cont, numele și adresa unde să li se expedieze cartea.

HORAȚIU PEPINE

Iliescu la Casa Albă

Intr-o atmosferă de apăsătoare izolare diplomatică, la scurtă vreme după mineriadă, președintele Iliescu se încumeta, în toamna lui 1990, să facă prima vizită în Statele Unite, participând la o conferință mondială consacrată copilului. Complet ignorat, cu excepția manifestațiilor virulente ale diasporei românești, proaspătul președinte al României se întorcea, probabil, acasă cu sentimente foarte contradictorii. În țară însoțit nu putea fi ascuns și mediile controlate de Cotroceni au fost, de bună seamă, responsabile pentru inocularea resentimentelor față de un Occident ostil și ermetic. Abia după al doilea rind de alegeri, președintelui i s-a oferit ocazia unei noi vizite peste ocean, în aprilie 1993, când a participat la comemorarea victimelor Holocaustului. De data aceasta reușește să obțină două frugale întâlniri cu Bill Clinton și cu vice-președintele Al Gore. Presa oficială s-a grăbit să supra-dimensioneze acele pasageri strângeri de mână, trecându-le în contul succeselor diplomatice ale Bucureștiului. Dar președintele Iliescu se va întâlni, la propriu vorbind, pentru prima oară cu președintele Clinton abia în septembrie 1994, când, aflat pentru a treia oară în SUA, Ion Iliescu participa la cea de a 49-a sesiune a Adunării Generale a ONU. Întâlnirea, care a avut loc la sediul delegației americane, la hotelul Waldorf Astoria, a fost strict protocolară, fără implicații politice, dar ea a reprezentat pentru președintele român un veritabil succes personal. Până în acel moment, toți ceilalți președinți ai statelor din Europa de Est fuseseră primiți la Casa Albă o dată sau de mai multe ori, iar Bill Clinton făcuse la Praga o vizită de excepție, în timpul căreia protocolul fusese relaxat la maximum. Havel și Clinton, în blue-jeans, au fost filmați vizitând un mic restaurant praguez din perioada disidenței anticomuniste. Răceala Americii față de București se făcuse și mai vizibilă când Bill Clinton invitase la Casa Albă pe Mircea Snegur, un președinte care a evoluat abil între Moscova și Washington, întorcând spatele unei României cu nostalgii unioniste. Dar întâlnirea din septembrie anul trecut de la Hotelul Waldorf Astoria devenea însemnată mai ales prin contrastul cu izolarea ostentativă de mai înainte și era urmarea unei ușoare ameliorări a relațiilor cu Washingtonul, care se produsese de fapt ceva mai devreme: în octombrie 1993, Congresul SUA a adoptat acordul comercial româno-american, care includea clauza națiunii celei mai favorizate. În primăvara anului 1992, secretarul de stat Lawrence Eagleburger vizitase Bucureștiul, informând despre intențiile administrației americane de a acorda României clauza, dar, după victoria FDSN în alegeri, Camera Reprezentanților respingea ratificarea acordului. A fost nevoie de încă un an pentru reluarea procedurii și pentru acordarea facilităților comerciale cerute de România. Ne amintim, cu siguranță, că toamna lui 1993 a fost înregistrată ca o nouă înfrângere politică a Opoziției, care nu mai putea spera să folosească în favoarea sa o importantă pirghie externă: Statele Unite acceptaseră, în fine, noul regim de la București ca partener de dialog, după ce, cu o lună înainte, Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei votase, la rîndul ei, admiterea României ca membru cu drepturi depline. A fost, din partea SUA, o acceptare de facto, care părea să deschidă perspectivele unei relansări a relațiilor româno-americane. În iulie 1994, venea la București secretarul american al Apărării, William Perry, iar în august, Directorul pentru Europa centrală și de Est în cadrul Consiliului Național de Securitate al SUA, Richard Schifter, declara că administrația Clinton dorește să ofere României sprijin pentru realizarea reformelor. România aderase la Parteneriatul pentru pace, își exprimase dorința de integrare în structurile euro-atlantice, fapte care reușeau să rotunjească condițiile unei comunicări minimale. Interzicerea strategică cu care SUA au acceptat inițierea unui dialog cu regimul de la București au fost expresia cea mai fermă a tipului de politică pe care Occidentul a încercat să-l pună în practică față de țările ieșite din comunism. Exemplul fostului președinte François Mitterrand, primul șef al unui stat occidental și singurul, dacă lăsam deoparte vizita de anul acesta a lui Roman Herzog, președinte, prin sis-

temul constituțional german, fără puteri executive) care a spart blocada diplomatică impusă României venind în vizită oficială la București, nu a fost urmat de nimeni altcineva. În orice caz, episodul vizitei lui Mitterrand stimulează mai mult decât oricare altul discuția despre rolul presiunilor politice occidentale în democratizarea Estului ieșit din comunism. Dacă gestul președintelui Mitterrand nu a fost o anticipare a adaptării resemnate a Occidentului în fața inerțiilor românești, a fost atunci o eroare ieșită din poziția cu tot dinadinsul independentă a Franței față de partenerii săi din Alianța Nord-Atlantică.

Președintele Iliescu a depus eforturi considerabile pentru a atenua răceala care domnea în relațiile cu Statele Unite, dar eforturile sale nu fost unilaterale. Dacă la Washington, prezența ca ambasador al lui Mihai Botez trebuie să fi avut un rol pozitiv, rapoartele diplomatice care veneau de la București erau prea puțin încurajatoare. România realizase o deschidere instituțională către Occident, dar rămânea economic și ideologic prizoniera unor mai vechi deprinderi. Propaganda oficială și președintele Iliescu personal au acuzat sistematic Opoziția de a fi împiedicat apropierea României de Occident prin depozitiile sale mereu defavorabile. Dar, pe de altă parte, președintele Iliescu a fost sistematic sabotat de chiar prietenii săi politici. După participarea la manifestațiile de comemorare a victimelor Holocaustului, președintele Iliescu a fost aspru criticat în țară pentru a fi fost singurul care a purtat chipa evreiască, iar în preajma celei de-a doua vizite a președintelui român în Statele Unite, 7 parlamentari români redactau, la inițiativa senatorului PUNR Adrian Motuș, o scrisoare în care cereau anularea numirii noului ambasador american, Alfred Moses. Toate acestea se adăugau unor reacții anti-americane mai diffuse, dar perceptibile în discursul politic al unor membri ai chiar partidului de guvernământ. Recent, doi kongresmenți americani adresau președintelui Iliescu o scrisoare în care condamnau reabilitarea mareșalului Antonescu. Președintele Iliescu și-a exprimat intenția de a dezavua asemenea tentative, dar nu se poate ignora că întreaga campanie pro-antonesciană a fost tacit sprijinită de la Cotroceni ca armă în războiul ideologic purtat împotriva ideilor monarhiste și chiar împotriva memoriei regalității. În orice caz, un lucru putem admite: președintele Iliescu nu dă semne că ar avea nostalgia României Mari și nici că ar admira tipul de erou militar pe care, într-o zonă a memoriei afective a românilor, îl intruzează Ion Antonescu. Genealogia sa comunistă l-ar purta mai degrabă către sentimente contrare. Rămâne însă imaginea tulburătoare a unei duplicități cinice, care nu poate, în mediile americane, să trezească prea multă încredere. E punctul slab al președintelui României, care, nu mai devreme decât în toamna anului trecut, era prezentat de canalul CNN ca "locotenent al dictatorului", o imprecizie destul de mare, care exprima însă foarte precis reticențele americane față de regimul de la București.

La câțiva ani după ceilalți șefi de stat din țările Europei de Est, președintele României va fi primit la Casa Albă, dar într-o formulă diplomatică ce nu ascunde că sîntem departe de a vorbi despre relații amicale între București și Washington. Va fi vorba, în septembrie, nu de o vizită oficială, ci de una de lucru, dar ea exprimă totuși că administrația americană a decis că este oportun să antreneze România într-un dialog efectiv. Nici observatorii interni și nici cei din afară nu mai întrevăd cu claritate perspectiva unei răsturnări spectaculoase de regim după viitoarele alegeri. Așadar, echipa de putere de la București a început, în cel puțin un punct, să fie percepută ca un factor care trebuie luat în considerare, cu atât mai mult cu cât s-a străduit să-și probeze intențiile de colaborare militară cu NATO. Rămân în continuare câteva necunoscute: care este poziția reală a Bucureștiului față de Moscova și, ca aplicație imediată, cât de departe ar putea merge în susținerea politicii americane în conflictul Balcanic. Un lucru rămâne însă evident și consilierii președintelui ar fi trebuit să-o știe de multă vreme: Washingtonul nu se va hotărî să acorde sprijin decisiv și efectiv României cită vreme președintele Iliescu nu se va despărți de actualii aliați politici.

MARȚI 8 AUGUST

• Casa Albă confirmă vizita lui Iliescu la Washington

Președintele Iliescu va fi primit de Bill Clinton la Washington pe 26 septembrie a.c., a declarat purtătorul de cuvânt al Casei Albe. Președintele american l-a invitat pe Ion Iliescu în SUA pentru o vizită de lucru în care ar urma să se discute, printre altele, stadiul reformelor economice și democratice din România și perspectivele integrării euro-atlantice a țării noastre.

• Mircea Coșea cere ajutor sindicatelor
Mircea Coșea s-a întâlnit cu reprezentanții principalelor centrale sindicale și cu directorii unor întreprinderi incluse pe lista privatizării în masă. El a cerut sprijinul sindicatelor pentru buna desfășurare a preschimbării cupoanelor nominale în acțiuni.

• PRM la Prefectura Constanța
Marcel Dragu, membru PRM, a fost numit prefect de Constanța. Actualmente pensionar, contraamiralul Dragu a fost comandant al Școlii militare de măști de marină.

• Sequr amnistiază infractorii din Transnistria
Președintele Moldovei, Mircea Snegur, a promulgat legea privind amnistierea infractorilor din Transnistria și Gagăuzia. Potrivit legii, vor fi amnistiate toate persoanele condamnate pentru diverse infracțiuni săvârșite în perioada 1 ianuarie 1990 - 1 august 1995 pe teritoriul Transnistriei și Gagăuziei. Legea a fost adoptată cu sprijinul parlamentarilor PDAR și ai formațiunii socialiste iar împotriva ei s-au pronunțat Frontul Popular Creștin-Democrat și Blocul Forțelor Democratice.

MIERCURI 9 AUGUST

• Comisia SRI își reia activitatea
Comisia parlamentară de control asupra SRI a reluat audierile în cazul „Terasa Anda”. Primul audiat, Virgil Măgureanu a declarat că filmarea ziaristilor de către angajații SRI nu a fost un act ilegal și a respins ideea că SRI funcționează ca o poliție politică.

• Ciorbea atacă acordul CNSLR-Guvern
Victor Ciorbea, președintele CSDR, afirmă că acordul social semnat de CNSLR-Frăția cu Guvernul amenință însăși existența mișcării sindicale. Ciorbea a chemat și celelalte centrale sindicale să protesteze împotriva acordului respectiv.

• Minoritatea germană este nemulțumită de Legea învățământului

Minoritatea germană din România s-a declarat nemulțumită de noua lege a învățământului. Președintele Forumului Democrat German, Paul Philipp, a protestat față de înlocuirea studiului Istoriei României cu Istoria românilor, „istorie care ignoră rolul de secole al minorității germane în Transilvania”.

• MAE va răspunde parlamentarelor americani
MAE pregătește un răspuns la scrisoarea adresată de doi kongresmeni americani președintelui Iliescu, scrisoare în care aceștia își exprimă îngrijorarea față de campania de reabilitare a mareșalului Antonescu și față de lipsa de fermitate a autorităților în descoperirea celor vinovați de pingărirea Cimitirului Evreiesc.

JOI 10 AUGUST

• PDSR își plătește datoriile față de aliați
Deputatul PSM Mihai Viziru a fost numit de Guvern în funcția de prefect al județului Mehedinți. Mihai Viziru a fost până în decembrie 1989 prim-secretar de partid al orașului Turnu-Severin.

• Președintele avertizează asupra „tentativelor de separatism etnic”
Referindu-se la desfășurarea conflictului din fosta Iugoslavie, Traian Cebeșleu a ținut să avertizeze asupra „tentativelor de separatism etnic și de realizare a autonomiei teritoriale pe baze etnice”. El a mai spus că Bucureștiul a fost și este folosit drept „canal de comunicare” de către părțile aflate în conflict în fosta Iugoslavie.

• Ion Iliescu va face o vizită în SUA
Traian Cebeșleu a confirmat știrea privind vizita de lucru pe care Ion Iliescu o va face la Washington pe 26 septembrie a.c. El a apreciat că este mai puțin important caracterul vizitei, adăugând că, de altfel, toți șefii de stat din Europa de est au efectuat vizite de lucru în Washington.

(Continuare în pagina 4)

ILIE ȘERBĂNESCU

Relațiile economice cu Rusia

Anul trecut, schimburile economice româno-ruse au depășit doar cu puțin 1 miliard de dolari în ambele sensuri, cuantumul prin care Rusia reprezintă abia al treilea partener comercial al României (după Germania și Italia). La import, datorită achizițiilor românești de materii prime și indeosebi de gaze naturale, Rusia ocupă locul al 2-lea, cu 817 milioane dolari (după Germania, cu 1210 milioane dolari). Pentru exporturile românești însă, piața rusească este abia a 7-a în ierarhie, cu un cuantumul derizoriu de numai 204 milioane dolari.

„Normal“ și „artificial“

Acest loc al comerțului cu Rusia în ansamblul schimburilor economice externe ale României nu este normal. Dar nici artificial nu este.

Nu este normal pentru că proximitatea geografică și complementaritatea economică sînt determinări obiective și solide pentru relații intense economice româno-ruse. De fapt, ar fi aproape firesc ca Rusia să fie primul partener comercial al României.

Locul secundar din prezent al Rusiei în comerțul exterior românesc nu este însă artificial, în ciuda faptului că nu este pe măsura potențialului și oportunităților. Acest loc are explicații obiective, precise.

Nivelul relațiilor economice româno-ruse dinaintea '89 reprezintă anual circa 45 miliarde dolari în dublu sens, deși estimarea nu are cine știe ce relevanță întrucît comerțul se desfășura în compensație și pe baza contabilizării în „ruble transferabile”, monedă-ficțiune fără semnificație în valută forte. Acest nivel – deși aparent ridicat și deci mai apropiat de potențialul existent – era, de fapt, cel artificial.

Era artificial pentru că decurgea din determinări preponderent politice, și nu strict economice. Prin forță militară și constrângere politică Moscova impusese țărilor satelitate, deci și României, un sistem de relații economice care erau o oglindă fidelă a ceea ce maximum putea oferi Rusia ca mare putere, dar nu și ca țară dezvoltată. Autoșezată în centru, își lega de ea țările satelite, livrându-le ce avea – adică materii prime – și luându-le în schimb produsele realizate pe baza acestora, indiferent de nivelul lor tehnologic și calitativ. Un sistem aproape închis, refractar la inovațiile tehnologice și financiare, care s-a dovedit păgubitor tuturor participanților. Inclusiv Rusiei, care dădea materii prime în schimbul unor produse ce, prin absența calității, nu și-ar fi găsit piață niciunde în altă parte în lume.

Astfel încît prăbușirea rapidă a CAER-ului, ce a intervenit în anii '90, este departe de a fi constituit doar un fenomen strict negativ, cum se tînde a fi interpretat acum de către nostalgici. Prăbușirea nici nu ar fi putut exista în fapt, dacă schimburile în sine ar fi avut un suport solid, de determinare economică și nu un caracter în prea mare măsură politic, și deci, artificial. A intervenit, prin urmare, o operațiune de asanare economică nesperată și salutară. În orice caz necesară, chiar dacă dureroasă. Și oricum a fost vorba de o eliberare de sub o anumită presiune politică opritoare.

Caracterul cel puțin în parte artificial al fostelor relații economice româno-ruse era legat, de altfel, de faptul că aceste relații derivau din decizii administrative, cuprinse în planurile economice centralizate, și nu necesarmente din realitățile pieței.

De asemenea, caracterul artificial al acestor relații în trecut – și deci vulnerabilitatea, care s-a dovedit atât de mare ulterior – rezulta din faptul că schimburile reciproce se derulau într-un cadru care excludea concurența, ajungîndu-se pînă acolo încît „cooperarea” era contrapuză competiției, cu consecința coborîrii ștachetei calitative a produselor schimbate. În numele „cooperării”, se schimbau produse și servicii care nu aveau nici o legătură cu nivelul calitativ pe care fiecare din parteneri era obligat să îl respecte în relațiile cu Occidentul.

O contribuție fundamentală la caracterul artificial al fostelor relații româno-ruse l-a avut sistemul de decontări și de plăți compensatorii în monede fără semnificație reală, sistem supus arbitrarului și voluntarismului, generator de ineficiență și necompetitivitate.

Ce a rămas din fostele schimburi

Ținînd cont de toate acestea, actualul nivel, ca și structura relațiilor economice româno-ruse nu pot căuși de puțin surprindere. Determinările politice au slăbit. Planurile economice centralizate prin care se impuneau anumite schimburi nu mai există. Competiția a început cît de cît să

opereze. Tendința de a accede la produse și servicii calitativ superioare are puțința de a se manifesta. Iar agenții economici care au intru-adevăr mărfați cu căutare pe piața așteaptă în mod firesc să obțină în schimb valută forte.

Și atunci, din fostele schimburi româno-ruse au mai rămas în principal doar importurile de energie și materii prime, indispensabile pentru România și pe care aceasta le plătește în valută sau în produse valorificabile în valută, la prețurile mondiale. S-au prăbușit însă schimburile industriale româno-ruse, în cazul cărora era puternic prezentă doza de artificial, sub unul sau mai multe din aspectele menționate. Exporturile românești spre Rusia, a căror componentă industrială era substanțială, nu întimplător au căzut abrupt. Exporturile românești abia își fac loc pe piața rusească, pentru că se confruntă cu două probleme: agenții economici români așteaptă firesc plăți în valută, adică exact de ceea ce importatorii ruși duc lipsă; agenții economici români nu dispun de facilitățile pe care concurenții lor occidentali le pot oferi importatorilor ruși în ce privește finanțarea prin credite a achizițiilor acestora.

Presiuni pentru „reintegrare” și problema liberalizării comerțului

De toate aceste aspecte nu s-ar putea să nu se țină cont pentru o eventuală intensificare – altfel normală – a relațiilor economice româno-ruse. În direcția unei asemenea intensificări, se fac presiuni din partea unor cercuri moscovite care găsesc un ecou deloc de neglijat la București.

Acest ecou are și determinări politice: la București există destui care nu cred într-o posibilitate reală pentru România de a ieși din sfera de influență rusească și care nici nu consideră că din partea Occidentului ar veni vreun semnal clar că România ar urma să fie scoasă din această sferă. Există însă și determinări strict economice, legate de ideea că industria românească, lucrînd acum la jumătate din capacitate, ar putea fi salvată, în forma și structurile actuale, prin reconfigurarea deșeurilor rusești. Unele aprecieri spun chiar că politica de pînă acum, de tergiversare a restructurării industriei, ar fi legată nu doar de teama repercusiunilor sociale ale restructurărilor, dar și de ideea conservării actualelor structuri industriale, în așteptarea redeschiderii tradiționalelor piețe rusești pentru produsele fabricate. Este însă cu totul îndoielnic că, indiferent ce interese politice ar avea, Rusia va mai accepta pe termen lung, în schimbul materiilor sale prime, produse industriale de calitate inferioară sau expresii ale unor tehnologii de acum 20-30 de ani.

Inițiatorii „reintegrării economice” româno-ruse, ca și al unei „piețe comune” în spațiul est-european și ex-sovietic, susțin că nu poate fi vorba de o „reluare” pur și simplu a fostelor relații româno-ruse sau de o reinviere a CAER-ului. Se insistă asupra faptului că obiectivul s-ar rezuma la facilitarea – de către guvernele țărilor prin măsuri în spiritul economiei de piață – a legăturilor directe între agenții economici de stat sau privați din aceste țări. Se subliniază că, în calea acestor legături, a apărut, față de trecut, obstacolul important al taxelor vamale și chiar al unor contingente cantitative.

Deși diferența imensă de dimensiune între cele două economii ridică probleme serioase în ceea ce privește absența oricărei protecții vamale în relațiile României cu Rusia, o liberalizare a schimburilor reciproce este totuși o năzuință firescă. Numai că obiective precum „integrarea economică” româno-rusă sau o „piață comună” a fostelor țări CAER ar reprezenta cu mult mai mult decît o liberalizare a monedei și dezvoltarea schimburilor reciproce.

Moneda și dezvoltarea

În plus, un fapt esențial care dă serios de gîndit că se încearcă sub o nouă formă o reînnoare a trecutului, este că partizanii acestor obiective se exprimă în favoarea găsirii urgente a unei „monede comune” ca modalitate de clearing, explicînd că țările din zonă nu dispun de valută forte pentru a practica plățile necompensatorii, adică direct în bani. Or, nimic altceva nu a tras în jos mai mult CAER-ul și nu a supus mai grav comenzi politice relațiile economice reciproce decît mijloacele de plată compensatorii.

Astfel, inițiativele menționate ridică pentru România, indiferent dacă aceasta dorește sau nu, două probleme. Una este politică. Există elemente în aceste inițiative care par să vizeze a contrapune „integrarea economică româno-rusă” integrării în structurile euro-atlantice, pentru care România a exprimat, cel puțin în principiu, o opțiune oficială. Iar participarea la o „piață comună” a fostelor țări CAER ar urmări să contracareze perspectiva și chiar sensul intrării în Uniunea Europeană.

A doua problemă este de ordin economic. Ar fi desigur absurd să se tindă ca relațiile economice româno-ruse ca și, mai larg, cele din fostul spațiu CAER să nu fie revigorată și chiar pe o scară extinsă. Dar reluarea trebuie să se producă pe alte baze (sănătoase, adică economice), în alte structuri (moderne) și în alte modalități (normale) de plată. Și nu doar în ideea că țările respective își pot oferi una alteia, cu caracter aproape imediat, deșeușe pentru industriile lor falimentare.

Revista „22” publică opinii diferite, uneori divergente. Ca atare, răspunderea pentru fiecare articol revine autorului. Singura răspundere a lui „22” este de a echilibra proporția opțiunilor, într-un cadru de dialog civilizat.

Săptămîna pe scurt politică

(Urmare din pagina 3)

VINERI 11 AUGUST

• Guvernul reduce taxele și impozitele locale

Executivul a adoptat trei proiecte de ordonanță menite să ducă la „relaxarea fiscalității”, dintre care cel mai important este cel privind reducerea impozitelor și taxelor locale, fapt ce va duce la diminuarea veniturilor bugetare pe acest an cu circa 10 miliarde lei. Guvernul a aprobat, totodată, lista societăților comerciale care vor fi incluse în programul de privatizare în masă, respectiv 3.931 societăți comerciale din toate sectoarele de activitate.

• România ratifică Protocolul 11 la Convenția Europeană

România a depus la secretariatul Consiliului European instrumentul de ratificare a Protocolului nr. 11 la Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Concret, prin intrarea în vigoare a protocolului, cele două foruri care examinează succesiv plîngerile cu privire la cazurile de violare a drepturilor omului – Comisia și Curtea Europeană a Drepturilor Omului – vor fi înlocuite cu o singură Curte permanentă. Pînă acum, România a devenit partener la 30 dintre Convențiile Consiliului European.

• C.V. Tudor nu renunță la reabilitarea lui Ion Antonescu

Președintele PRM, C. V. Tudor, arătat că partidul său va continua programul de reabilitare a mareșalului Ion Antonescu, intenționînd să ridice staturile ale acestuia în fiecare oraș al țării.

DUMINICĂ 13 AUG

• UDMR a declanșat amunzițele manifestări de protest

Programul lansat de UDMR „Pentru limba noastră, pentru învățămîntul maghiar, pentru învățămîntul confesional”, ca reacție la adoptarea Legii învățămîntului, debutat cu o slujbă de rugăciune la Biserica romano-catolică din Șimleu. Programul presupune: expedierea unei scrisori de protest pe adresa Consiliului European, declanșarea unei acțiuni de colectare de cărți, urmînd de protest la Miercuria Cuiș și organizarea unui Forum Cetățeanesc la Odorheul Secuiesc.

LUNI 14 AUGUST

• Reuniunea Comitetului Interministerial pentru integrarea europeană

Premierul Nicolae Văcăroiu a arătat, în cadrul primei reuniuni a Comitetului Interministerial pentru integrare europeană, că obiectivul esențial al acestui moment este restructurarea economică prin privatizare accelerată. Totodată, toate ministerele au fost invitate să-și realizeze propriile strategii în direcția integrării și a fost întocmit o listă de proiecte legislative care urmează să fie înaintate Parlamentului.

VIZĂ PENTRU EUROPA

Informații privind obținerea vizei pentru Austria și Elveția

• Pentru cei ce doresc să obțină viză pentru Austria oferim următoarele precizări, primite la redacție prin amabilitatea consulului Austriei la București, domnul Johann Rapp.

Informațiile necesare sînt afișate la poarta Consulatului, programul de public este de luni pînă vineri, între orele 8-11.30. Pentru ministere și călătorii de afaceri programul este luni, miercuri și vineri între orele 8-9.

Toate vizele se eliberează de pe o zi pe alta. Nu se percep taxe pentru vizele acordate cetățenilor români, dar asigurarea medicală este absolut obligatorie. Nu este posibilă prelungirea vizei în Austria pentru persoanele cu viză turistică.

Cetățenii care beneficiază fie de o „Viză națională”, fie de un titlu de rezidență cu o valabilitate de cel puțin trei luni din partea unui stat ca Germania, Belgia, Franța, Olanda, Luxemburg, Liechtenstein și Elveția pot intra și rămîne timp de maxim cinci zile în Austria fără viză.

Vizele Schengen nu sînt valabile pentru intrarea fără viză în Austria. În aceste cazuri este neapărat necesară viza austriacă.

Consulatul eliberează aproximativ

13.000 de vize pe lună și nu-și poate mări această capacitate datorită limitelor tehnice.

Nu există consulat austriac la Timișoara, așa cum a apărut în unele publicații din România.

Consulatul regretă situația neplăcută în care sînt puși cetățenii români care așteaptă în fața porților sale și ține să precizeze că rezolvarea ei nu ține de competența sa.

Pentru obținerea diferitelor tipuri de vize sînt necesare următoarele documente:

VIZĂ TURISTICĂ

- o asigurare de boală și de accidente (care să acopere toate riscurile), valabilă pe întreaga durată a călătoriei;

- rezervare la hotel și prezentarea unei chitanțe de achitare anticipată, pentru durata șederii;

- dovada mijloacelor financiare necesare pentru întreținere în Austria;

- tichet de avion dus-întors.

VIZĂ PENTRU VIZITĂ (Invitație din Austria)

- o invitație „Verpflichtungserklärung” din partea persoanei din

Austria, legalizată la notariat sau la judecătorie;

- adeverință de salariu a persoanei care trimite invitația (în original sau în copie legalizată, care are o valabilitate de max. 30 de zile);

- copia după dovada cetățeniei austriece sau a pașaportului persoanei care trimite invitația (în cazul cetățenilor străini este necesar a se trimite suplimentar copia după viza de ședere în Austria).

VIZĂ DE TRANZIT

- viza țării de destinație și toate vizele de tranzit;

- o asigurare de sănătate și accidente pentru tranzit Austria, încheiată pentru durata călătoriei (care să acopere toate riscurile).

VIZĂ PENTRU CĂLĂTORII ÎN INTERES DE AFACERI

- o scrisoare simplă de invitație, în original (NU se acceptă faxuri și telexuri) din partea unei firme din Austria pe hîrtie cu antet și care să poarte o semnătură oficială, cu men-

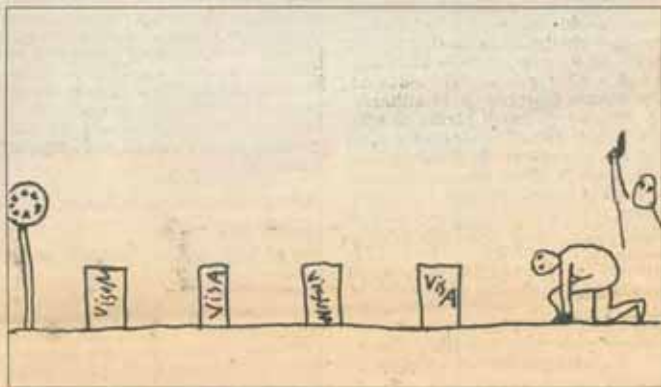
țiunea, de la caz la caz că, firma care face invitația suportă toate cheltuielile, care pot rezulta din șederea străinului, inclusiv eventuale îngrijiri medicale.

• Precizări privind obținerea vizei pentru Elveția.

Informațiile referitoare la obținerea unei vize elvețiene se pot obține telefonic sau la sediul Consulatului. Programul de lucru cu publicul este de luni pînă vineri, orele 9-11. Pentru obținerea unei vize este necesar dovada biletului de călătorie. Pentru un sejur mai mult de o lună solicitantul de viză trebuie să prezinte o adeverință de la locul de muncă din care să reiasă că, la întoarcerea în țară, are un loc de muncă asigurat. Taxa de viză variază în funcție de evoluția franc elvețian/leu.

Invitațiile trimise prin fax sau telex, precum și cele făcute pe loc, nu sînt acceptate.

LAURA TOMA

Tabără la Păltiniș

Un grup inimos și (încă) entuziast de studenți din Tîrgu-Mureș ce-și spun Inițiativa Culturii Studențești (ICS), au organizat, sub patronajul Fundației Pro-Europa, între 1-10 august, la Păltiniș o „tabără culturală”. Mai multe personalități politice și culturale au fost invitate să participe și să dialogheze cu studenții pe teme de religie, politică, istorie, cultură: Părintele Galeriu, Smaranda Enache, Andrei Comea, Theodor Paleologu, Alexandru Dușu, Horia Russu, Raymond Luca, Mircea Dinescu. (A.C.)

Adevărul literar și artistic, nr. 282

- Adam Puslojic: Nimic despre literatură în fosta Iugoslavie
- Mariana Nicolesco - patroana Haricleei Hartalery Dardée
- Minciuna comunistă „descusută” de marii ei croitori: Dumitru Popescu despre „idilismul și consensul minciunii”
- Céline - un scriitor care n-a fost ce spunea că este
- „Cazul Patapieviici” în revistele românești
- „Ziva femeii” în Franța

Vizele „domnului Ion”

Ne bucurăm că semnalul tras de revista noastră în numărul 31, prin grupajul „Viză pentru Europa”, a găsit ecou în mass-media și această chestiune a început să fie luată în considerație. Din păcate, însă, articolele noastre și abordările ulterioare din presă nu au determinat nici un efect acolo unde trebuia. În ceea ce privește obstacolele pe care le întîmpină românii în obținerea vizei, lucrurile au rămas neschimbate.

Ca urmare a celor publicate în revista „22”, mai mulți cititori ne-au căutat la redacție să ne relateze ce se mai întîmplă la Consulatul francez. Veneau chiar de la fața locului, disperată, să ni se plîngă de tratamentul la care sînt supuși sau să ne ceară ajutor. Ne vorbeau despre lucruri pe care le-am constatat noi înșine cînd am făcut ancheta: faptul că se așteaptă foarte mult, că lista cu actele necesare se schimbă de la o zi la alta, că oamenii de ordine sînt nepoliticoși și agresivi. Locul

comun al majorității relațiilor îl constituie comportamentul total ieșit din comun al unuia dintre „bodigarzii” Consulatului. Cunoscut printre cei care așteaptă drept „domnul Ion”, acesta se comportă, după expresia unui domn venit la redacție, „întocmai ca un vâtaf pe moșie”. Pronumele de politețe îi este total necunoscut, iar domnilor în virată îi se adresează cu „tataie”. Este foarte irascibil și dacă îl supără ceva trece foarte repede la amenințări („Tataie, dacă mă enervezi n-ai să vezi Franța pînă în anul 2000!”). Bineînțeles, ca mai peste tot la noi în cazuri din acestea, își are și favoriții pe care îi bagă prin față (probabil își are și el afacerea lui). Altfel, este un adevărat cerber și celor nemulțumiți de atitudinea lui le recomandă să se ducă să manifesteze în Piața Universității(!).

Data trecută, cînd am vorbit cu partea franceză, ni s-a spus că ce se întîmplă în afara ambasadei și a consulatului nu îl privește pe cei

dinăuntru, deoarece are loc pe teritoriul României. Paza este asigurată de unități ale MI și SRI. Este adevărat, numai că „bodigarzii” sînt angajați de partea franceză. Oare ea nu are cuvînt de spus nici în privința oamenilor pe care li plătește?

În cadrul anchetei pe care am efectuat-o și după aceea, am vizitat, la ore matinale, majoritatea consulatelor bucureștene. În nici un alt caz nu am mai văzut o situație asemănătoare cu cea din fața Consulatului francez, în care oamenii să fie tratați astfel de către organele de pază (nici măcar la Consulatul Austriei). Cînd i-am întrebat pe cei din Ambasadă și Consulatul francez dacă nu cred că ceea ce se întîmplă în fața porților lor alterează imaginea instituției și, implicit, a a țării pe care o reprezintă, au ridicat din umeri nepăsători.

CEZAR PAUL-BĂDESCU

LEGEA ÎNVĂȚĂMÎNTULUI

GABRIEL ANDREESCU

Învățământul în limba minorităților: o criză globală

Succesiunea „din rău în mai rău“

Să ne amintim succesiunea de evenimente care s-a transformat astăzi într-un adevărat conflict între minoritatea maghiară și majoritatea politică din România, având ca obiect prevederile Legii învățământului referitoare la educația în limba minorităților naționale.

În 1993, în toamnă, UDMR a depus un proiect de lege privind minoritățile naționale și comunitățile autonome ce conține, firește, prevederi asupra învățământului în limba maternă. Acest proiect nu a ajuns până astăzi pe ordinea de zi a Parlamentului.

În 1994, la Senat, a fost înaintat un proiect de lege a învățământului care a nemulțumit UDMR. Nu se regăseau în acest document unele dintre propunerile făcute de către maghiari. Ca reacție, UDMR a „organizat” inițiativa legislativă a circa 500.000 de maghiari, privind un proiect de lege a învățământului în limba minorităților naționale (în conformitate cu dreptul garantat de art. 73 din Constituția României). De atunci, el se află pe drumul dintre Senat, Ministerul de Interne și Curtea Constituțională.

Între timp, proiectul legii învățământului înaintat de Guvern a trecut de Senat, de Camera Deputaților și a ajuns la Comisia de mediere, de unde a ieșit pe alocuri într-o formă mai rea chiar decât documentul în faza lui inițială. UDMR a protestat, coaliția majoritară a jubilat (din motive de regie, PUNR a dat declarații împotriva caracterului prea liberal al Legii) iar partidele din Opoziție – cu excepția PL '93 – au susținut că Legea este corespunzătoare.

Protestul UDMR nu a mers numai la TVR. La foarte scurt timp, Parlamentul European a adoptat, în procedură de urgență, o rezoluție privind protecția drepturilor minorităților și a drepturilor omului în România, care condamnă sever România pentru deteriorarea situației minorităților, deschizând lista de motivații cu prevederile noii Legi a învățământului – promulgată ulterior de președintele Ion Iliescu.

Coaliția majoritară a pus la zid rezoluția Parlamentului European. Partidele de opoziție s-au asociat din nou Guvernului, declarând că, în România, minoritățile se bucură de un regim privilegiat. Legea învățământului era considerată a fi la cele mai înalte standarde continentale.

La rândul său, UDMR anunța un program simplu de acțiuni de protest, incluzând neasupurarea civică.

Conform declarației CDR de acum câteva săptămâni, ne-am afla într-un moment de îndepărtare a minorității maghiare de partidele politice românești. Se poate simți o oarecare satisfacție în aceste declarații de punere la punct a opțiunilor maghiarilor, privind educația în limba lor maternă. După părerea mea, a

transforma peste 1,6 milioane de maghiari într-o forță politică frustrată și acuzatoare, fără să obțin nimic, este un act de irraționalitate tulburătoare.

În plus, acest nou consens al forțelor politice din România a generat o reacție usturătoare, dând o tentă dramatică izolării României. Odată cu rezoluția Parlamentului European, ea este explicit considerată ca „descalificată” în raport cu exigențele UE, care pun în capul listei condițiilor lor situația drepturilor omului și ale minorităților, lipsa tensiunilor etnice. Faptul că ministrul de externe ungar a declarat că integrarea țării sale nu mai este condiționată de Tratatul cu România arată că, în cancelariile occidentale, România este privită drept singurul vinovat pentru eșecul negocierilor regionale.

Are motive minoritatea maghiară să fie nemulțumită?

Există cel puțin două „tipuri de nemulțumiri” ale UDMR și minorității maghiare.

Prima este determinată de lipsa de considerație arătată inițiativelor ei. Proiectul de lege privind minoritățile naționale și comunitățile autonome al UDMR așteaptă în Parlament de aproape doi ani. Același comportament față de inițiativa legislativă a celor aproape o jumătate de milion de maghiari. Chiar dacă elaborat în pripă și tehnic discutabil, Parlamentul României avea obligația de a-l supune dezbaterii comisiilor de specialitate, așa cum a procedat cu alte zeci de inițiative ale unor deputați sau senatori. Faptul că aproape 500.000 de cetățeni ai României și-au exprimat o anumită opțiune legislativă, conform unui mecanism prevăzut de Constituție și autoritățile nu-i acordă nici o atenție este în contradicție flagrantă cu spiritul unei democrații; acesta este și argumentul esențial al legitimării acțiunilor de „neasupurarea civică”.

Al doilea tip de nemulțumire are în vedere conținutul Legii ca atare. Voi enumera câteva drepturi pe care minoritatea maghiară le-a cerut și care nu i-au fost acordate: instrucția în limba maternă la nivelul ciclului secundar și liceal, pentru toate disciplinele; re deschiderea Universității Bolyai; învățământ universitar fără restricții; retrocedarea instituțiilor școlare care aparținuseră bisericilor maghiare, naționalizate în 1948.

Apoi, sînt de enumerat drepturile pierdute (și prevăzute prin legea nr. 28/1978): garantarea, pentru membrii minorităților, a unor condiții egale de a se pregăti în orice formă de învățământ; posibilitatea învățământului profesional, agrozotehnic și a cursurilor de calificare în limba maternă; susținerea concursurilor de admitere în limba naționalității la disciplinele pe care elevii le-au studiat în această limbă.

Sînt aceste „dorințe maghiare”

fired?

În primul rînd, să notăm că, în spiritul democrației moderne, orice dorință este legitimă și trebuie respectată, atîta timp cît ea nu afectează drepturile și libertățile altora, ori nu duce la o încălcare peste putință a obligațiilor statului.

Opțiunile minorității maghiare, amintite anterior, nu violează nici drepturile și libertățile majorității, și nici nu duc la eforturi financiare exagerate din partea statului român.

Se ridică și întrebarea: sînt ele „fired”?

Universitatea Bolyai este un simbol al identității maghiarilor. Altfel spus, ea nu reprezintă numai o instituție educațională, ci constituie o referință necesară conștiinței de sine a acestei comunități. Dar nu mai puțin, ea este practic necesară. Cultura maghiară este o cultură matură, comparabilă, spre exemplu, cu cea română. Nu poți să dezvolți o cultură performantă fără a avea la dispoziție infrastructura și spiritul unei instituții universitare. Care ar fi viitorul culturii române dacă am decide ca învățământul superior să se facă, să zicem, în limba engleză? – idee pentru care există totuși unele argumente de ordin pragmatic.

Utilizarea limbii maghiare în învățământul profesional și de specialitate (unde, conform noii legi, pregătirea specifică se face numai în limba română – art.122 al.1) este firească pentru o comunitate a cărei dimensiune pretinde astfel de calificări. Iar dreptul la susținerea concursurilor de admitere în limba maternă rezultă din principiul egalității șanselor: un concurs presupune rapiditate și nuanțare în primirea și comunicarea de informații; deci, testarea într-o limbă „străină” poate constitui un handicap.

În sfîrșit, poate un promotor al statului de drept să găsească argumente legitime contra retrocedării bunurilor naționalizate în 1948?

Un clișeu care produce neînțelegere

Este deja cazul să ne referim la o afirmație care a creat mai curînd confuzie, decît să ajute opinia publică: prevederile Legii învățământului privesc la minorități ar fi „la cel mai înalt nivel continental”.

Trebuis notat, în acest sens, că documentele europene de referință: Documentul de la Copenhaga (CSCE, 1990), Convenția-cadru a Consiliului Europei (1995), chiar Carta limbilor regionale sau minoritare (1992) ori Recomandarea 1.201 (1993) fac referiri foarte generale privind educația în limba maternă. Ele afirmă dreptul persoanelor aparținînd minorităților naționale de a primi instrucția în limba proprie în principiu, precizînd eventual că instrucția se face într-un număr corespunzător de școli sau în conformitate cu distribuția geografică a minorității sau dacă există o cerință suficientă și pe măsura posibilităților etc. În acest sens, este impropriu să vorbești, în ceea ce privește educația în limba minorităților, de standarde internaționale (europene). Nu poți circumscrie, folosînd documentele amintite, ce fel de educație urmează să primească o minoritate sau alta. Această lipsă de precizie este firească, întrucît minoritățile și contextele din Europa sînt foarte diferite. Ca urmare, problema învățământului în limba maternă trebuie tratată de la caz la caz. Chiar numai în situația României, nu ar fi oare absurd să introduci mijloace de instrucție în limba italiană ori „lipoveană” (ai căror reprezentanți au adus laude noii Legi a învățământului) echivalente cu cele necesare pentru instrucția în limba

Începînd din acest număr, revista „22” va publica o serie de articole pe marginea Legii învățământului.

maghiară?

În aceste condiții, statele au un plus de responsabilitate în a găsi soluții specifice pentru realizarea unui învățământ în limba minorităților, care să corespundă necesităților și dorințelor acestora. În Finlanda și Spania există universități în limba suedeză, respectiv catalană, în Franța nu există învățământ minoritar nici la nivelul colegiului. Suedia a creat clase speciale pentru copiii minoritarilor veniți acolo din toată lumea, iar la facultate unele discipline sînt ținute – ca și în cazul altor țări europene – în limba engleză. Se pot da multe alte exemple, dar cele anterioare sînt suficiente, cred, pentru a arăta că de lipsit de substanță este să tratezi tema învățământului în limba maghiară în raport cu „nivelul european”.

În consecință, este la fel de irelevant să utilizezi cealaltă formulă cu care s-a obișnuit opinia publică de la noi: „prevederile Legii românești sînt peste standardele internaționale”.

Argumentul esențial

Am lăsat la urmă argumentul care mi se pare esențial în toată această chestiune, pentru că ar fi bine să nu-l uităm printre detalii: solicitările maghiarilor din România trebuie acceptate pentru că îi privește pe maghiari, și sînt dorite de maghiari, și ele nu afectează majoritatea. Proiectul de lege al maghiarilor a fost semnat de circa 500.000 de persoane, semnarea sîndu-se după circa două săptămîni de la inițiere. Ceea ce înseamnă că majoritatea adulților de origine maghiară s-a exprimat în acest sens. Ne aflăm în fața unor opțiuni care reprezintă, statistic și juridic, o comunitate de peste 1,6 milioane de oameni. Cum este posibil să te opui „de dragul opunerii” dorințelor lor de a trăi așa cum doresc? Se poate ca politicieni care se declară apărători ai democrației, ori oameni de presă care vorbesc foarte des pe tema libertății să hotărască, cu așta suficiență, că educația în limba maghiară trebuie să se facă conform gîndirii lor, nu a maghiarilor? Ce democrație este aceea în care voința a aproape două milioane de oameni nu contează pentru că alții hotărască pentru ei ce e bine și ce e rău?

Ca și în alte cazuri, problemele minorității maghiare pun în lumină probleme de mentalitate și de funcționare ale întregii societăți românești. În acest sens, capitolul XII al Legii învățământului trebuie privit mai puțin ca o chestiune de educație și mai mult drept expresia unei crize globale. Oamenii politici din România și, în general, majoritatea ar trebui să mediteze puțin la felul cum vede minoritatea maghiară – cea mai numeroasă minoritate națională din Europa – actuala Lege a învățământului. Takacs Csaba, președintele executiv al UDMR, definea legea, cu ocazia unui seminar desfășurat la sfîrșitul lunii iunie la Cluj, drept un atac la adresa minorității maghiare din România cum aceasta nu a avut parte de la Trianon încoace, și concluziona: „cînd o minoritate este obligată să se afle într-o situație în care nu mai are nimic de pierdut, tensiunile pot deveni de necontrolat”.

Pericolul unui consens anacronic

Întrearea în vigoare a Legii învățământului delimitează o întreagă evoluție a unui anumit model al percepției și practicării relațiilor interetnice din România. Învățământul din timpul dictaturii Ceaușescu suferise enorm, în ultimii 10 ani mai ales, prin ideologizarea tuturor științelor sociale, cu eliminarea sociologiei și filosofiei și legarea teoriei de gîla construcției socialismului falimentar.

Învățământul românesc a fost practic distrus și, dacă se poate spune așa, cu atât mai distrus a fost instrucția în limbile minorităților. În cazul minorităților, refuzul bine dozat al practicării limbii materne i s-a alăturat prezența vulgarelor ceaușiste, care deseori n-a mai avut legături nici cu limba română.

La începuturile comunismului în România, prin aplicarea unui model sovietic, a fost constituită așa-zisa Regiune Mureș - Autonomă Maghiară, o unitate administrativă și culturală a minorităților maghiari. La Cluj, un oraș care își păstrase și vechile tradiții de cultură maghiară și cu o populație pînă în anii '80, în proporție de aproape 50% maghiari, a funcționat între 1948 și 1956 o universitate cu limbă de predare maghiară. Regiunea Mureș Autonomă Maghiară n-a fost în realitate o formă de autonomie culturală și administrativă a unei părți a ungarimii din Ardeal, ci o enclavă a ideologiei comuniste în limba maghiară, tot așa cum restul României fusese transformat cu forța în enclava comunismului sovietic în limba română. Una din primele apariții publice remarcate ale lui Nicolae Ceaușescu a fost la Cluj, în 1956. Generalul-locotenent de propagandă, îmbrăcat în uniformă, adică Nicolae Ceaușescu, a fost acela care a comunicat oficial la Cluj, atunci, desființarea Universității Maghiare Janos Bolyai - o traumă fără leac a minorității maghiare. Acest moment avea să marcheze pînă la capăt relația mereu încordată între ceaușism și maghiarime. Ceaușescu și-a consolidat, după 1965, traiectoria de marxist-leninist original, în care antimaghiarismul, ca mobil de mobilizare naționalistă, a devenit recursul preferat. În condițiile comuniste, pericolul anexării Transilvaniei de unguri, mereu reanimat de propaganda partidului și practica Securității, era subordonat însă spectrului mai larg al conspirației sovietice - și ea atât de supradimensionată, dar credibilă - împotriva ceaușismului. A fost deci ușor ca pericolul maghiar, alăturat celui sovietic în condițiile în care și Budapesta era o aliată loială a Moscovei, să devină o forță reală de mobilizare națională, fie ea și abil dozată și controlată de Partid și Securitate. Moște-

nirea acestui cvasiconsens național din timpul ceaușismului timpuriu trebuia revizuită după 1989, demontată și treptat clasată. Nu s-a întimplat însă așa. Urmașii lui Ceaușescu n-au vrut și poate nici n-au putut să renunțe la cel mai ieftin și periculos mijloc de mobilizare populară: pericolul maghiar. Nu societatea românească poartă răspunderea perpetuării acestei stări de alarmă naționalistă plecînd de la o realitate minimă și de la o ficțiune maximă. Forțele politice național-populiste, după ce în ianuarie 1990 au acceptat crearea partidului etnic al maghiarimii din România, s-au repliat rapid în formula de forță și manipulare a problemei naționale, prin înscenarea de la Tg. Mureș din martie 1990. După acest precedent nefecit, s-a ajuns la polarizarea discursului politic privind relațiile româno-maghiare. Practicanții acestui discurs sînt doar național-populiștii și reprezentanții partidului etnic maghiar UDMR. Orice relație de acest fel conduce la tensiuni inevitabile. Și în interiorul UDMR au apărut treptat ceea ce am putea numi taberele „ulților” și ale „porumbelilor”: radicalii și moderat-pragmaticii. Dacă PDSR-ul și-a depășit postura inițială de pragmatism în politica interetnică, prin alianțe guvernamentale cu ultranaționaliștii ceaușisti, și asupra moderatilor din UDMR s-au exercitat tot mai multe presiuni de către radicalii acestei formațiuni. Marea problemă este însă că opoziția democratică din România n-a contrazis, ci a consolidat acest discurs polarizat și bun conducător de tensiuni și conflicte interetnice. Dezbaterile din jurul Legii învățământului, accesul de agresivitate retorică cu care președintele Iliescu a promulgat-o, dar mai ales apropierea alegerilor, care se pierd sau se cîștigă, din păcate, încă în România, prin excitații naționaliste mai mult decît prin raționalizări democratice, i-au determinat și pe liderii opoziției democratice să opteze pentru consensul național-populist, care transformă pe ungurii din România într-un adversar potențial și nu într-un partener efectiv al jocului democratic. Demunțarea acestui consens e încă posibilă, independent de miza cîștigării viitoarelor alegeri. Alegătorii nu vor vota opoziția democratică doar pentru că și aceasta se opune practicilor UDMR și adoptă o postură dură față de unguri. În această materie, Iliescu și ai săi sînt mult mai credibili și mai consecvenți. Între mobilizarea democratică cu rezultate mult amănate și alarma naționalistă de periculoasă eficiență, opoziția democratică trebuie s-o aleagă pe prima, cu orice risc. Din această cauză, va pierde, poate, alegerile din 1996, dar le va cîștiga cu siguranță pe cele din anul 2000. Doar pornind de la aceste repere ale practicii politice români majoritari și ungurii minoritari din România vor cîștiga împreună un bun acum necunoscut: o energie a solidarității prin valorile democratice împărțite, ce învinge întotdeauna egoismele și frustrările naționale adverse. În numele viitorului comun în România și în Europa.

Burse în Germania

Ambasada Republicii Federale Germania - Secția Culturală, comunică următoarele:

Serviciul German de Schimburi Academice oferă și în anul școlar 1996/1997 studenților români burse de studiu și perfecționare în Republica Federală Germania.

Solicitanții trebuie să se numere printre studenții și cercetătorii de frunte. Bursele se acordă în funcție de specialitate.

I. Burse anuale
- (10 luni) pentru absolvenții avînd pînă în 32 de ani, pentru studii aprofundate. Cererile trebuie să fie bine motivate din punct de vedere profesional. Ar fi de dorit ca solicitanții să fi avut deja contacte, pe cît posibil, cu facultăți germane.

- Burse anuale pentru studenții de la facultățile de științe economice, care doresc să termine anul IV de studiu în Germania.

II. Burse semestriale
- (5 luni) pentru studenții avansați (începînd cu anul III de studiu) și absolvenți ai Facultății de Germanistică și din domeniul înrudite (geografie, istorie, limba germană) pînă în 32 ani.

- Burse de cercetare pe termen scurt (pînă în 6 luni) pentru studenți și absolvenți

pînă în 35 ani.
III. Cursuri universitare de vară

În vara anului 1996 (1 lună), pentru studenți avansați și absolvenți, mai ales din specialitățile științelor sociale, (sînt admise și alte specialități), cu bune cunoștințe de germană, pentru a participa la cursurile facultăților germane. Solicitanții nu trebuie să depășească vîrsta de 32 ani.

IV. Sejur de studiu
În anul calendaristic 1996 (1-3 luni), pentru absolvenți ai facultăților și institutelor de cercetare; motivare științifică și dovada unor contacte corepunzătoare cu facultățile germane constituie o premisă.

V. Program special pentru membrii minorității germane
Pentru membrii minorității germane, DAAD oferă burse anuale, semestriale și sejururi de studiu.

VI. Călătorii de studii pentru grupuri de studenți străini
În Germania, sub conducerea unui profesor universitar (cca. 2 săptămîni); scopul acestor călătorii este de a facilita grupurilor turistice străine contacte profesionale și posibilitatea cunoașterii Germaniei. Solicitățile vor fi

adresate Ambasadei Republicii Federale Germania.

Modul în care se pot face solicitările:

- formulare pentru programele I-III, V și VI se pot obține la: Ministerul Învățămîntului din România (Direcția Relații Internaționale, Str. Gral. Berthelot nr. 30, București)

- pentru programul IV la: Ministerul pentru Cercetare și Tehnologie (Direcția Relații Internaționale, doamna Georgiana Dumitru, str. Mendeleev nr. 21-25, București).

Solicitățile vor fi depuse la ministerele respective. O copie a formularului de cerere se va trimite Ambasadei.

Perioada în care se depun

solicitățile:
Ultimul termen de depunere a solicitărilor de participare este 2 noiembrie 1995; pentru cursurile universitare de vară este 15 decembrie 1995.

Pentru Programele I-III lectorul DAAD de la facultatea respectivă va completa un formular DAAD (verde) care atestă cunoștințele de limbă sau se anexează un certificat de cunoaștere a limbii germane eliberat de Institutul Goethe.

EDITURA HUMANITAS

MIRCEA ELIADE

Mircea Eliade
Tratat de istorie
a religiilor

TRATAT
DE ISTORIE
A RELIGIILOR

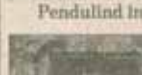
Îndată ce observăm cele mai umile religii, ne apare o „filosofie de dinaintea filozofilor” rezultată dintr-un efort de explicare și unificare, dintr-un efort spre teorie, în toate sensurile acestui cuvînt: cartea lui Mircea Eliade ne face să simțim coerența și noblețea acestei filozofii și, de asemenea,

uniformitatea ei de la un continent la altul...

Georges Dumézil

Istoria ideilor
Lunaticii

Evoluția concepției despre univers de la Pitagora la Newton

Pendulul între astronomie și istorie, LUNATICII lui Koestler reînvie un trecut fascinant, cu toate splendorile și mizeriile, actele de curaj și slăbiciunile, victoriile și înfrîngerile protagoniștilor implicați în Cunoaștere. Iar cînd protagoniștii se numesc Pitagora, Platon, Aristotel, Copernic, Kepler, Galilei sau Newton, ar fi, într-adevăr, de mirare - cum spune Herbert Butterfield în Introducere - „dacă această carte n-ar fi percepută deseori ca o ploaie cu soare în care toate picăturile se vîd scîlpind”...

Arthur Koestler

Victor Ieronim
Stolchiță
Efectul Don Quijote

EFECTUL
DON QUIJOTE

Obişnuți să privim opera de artă fie ca pe o banală oglindire a lumii noastre, fie ca pe o lume paralelă de forme savant alcătuite, pierdem adesea din vedere tocmai misterul participării noastre la crîmpul de viață care ne este înfățișat. Dezlegarea acestui mister constituie miza eseurilor reunite de Victor Ieronim Stolchiță în acest volum, așezat sub semnul celui dintîi personaj din literatura europeană care a făcut din ficțiune viață și din viață ficțiune.

Cultura de stat - cultura alternativă

Moderatori:
DAN PERJOVSCHI
și CARMEN BĂRBULESCU

Invitați:
MIHAI OROVEANU
și EMIL HUREZEANU

Arta alternativă se opune conceptual main stream-ului. Centrele de artă alternativă din Occident expun altceva decât muzeele sau galeriile cunoscute. În discuția de față, înțelegem prin cultură alternativă tot ce este organizat și finanțat de altcineva decât de stat.

În cultură, România rămâne o țară centralizată. Alternative sînt aici Editura Humanitas sau Teatrul Levant, UNITER sau Galeria Dominus. Nu pentru că ar promova alt tip de cultură - ba s-ar putea spune că tocmai aceste instituții alcătuiesc main stream-ul - ci pentru că o fac într-un mod diferit, lipsit de nota propagandistică ce însoțește manifestările Ministerului Culturii, care a reușit, pe banii noștri, performanța de a transforma un poet-ministru într-un pictor care ne reprezintă pe alte meleaguri. Rămîne ca actualul pictor-ministru să-și publice poeziile. Tot pe banii noștri. (D.P.)

Artă, cărți și „Lăptăria Enache“

Carmen Bărbulescu: *Împreună cu mine se află Dan Perjovschi pe care îl cunoașteți nu numai din saloanele de expoziție dar și din paginile revistei „22“. Încercăm împreună cu invitatul nostru, dl. Mihai Oroveanu, să delușim diferențele dintre cultura de stat și cultura alternativă.*

Dan Perjovschi: *Mihai Oroveanu este, din 1990, directorul Oficiului Național pentru Documentare și Expoziții de Artă. A avut plăcerea să servească sub toți miniștrii postdecembriști. Sălile de expoziții ale Oficiului sînt la ora actuală sălile cele mai importante din România iar expozițiile românești care merg în străinătate sau expozițiile străine care intră în România de obicei trec pe aici. Care este relația între Oficiul Național de Expoziții și Ministerul Culturii?*

Mihai Oroveanu: Este o relație foarte limpede. Aparținem Ministerului Culturii, facem politica culturală a acestui minister. Oficiul de Expoziții este o instituție bugetară care funcționează cu un plan anual și este supusă unor anumite rigori. Ne considerăm funcționari publici. Ne ocupăm în general de expoziții de mari dimensiuni care depășesc capacitatea Uniunii Artiștilor Plastici sau a altor inițiatori de expoziții. Bugetul de care dispunem este bineînțeles mai mic decât ne-ar trebui, însă avem o seamă întreagă de activități care ne aduc ceva bani și cu care reușim să ne autofinanțăm într-o proporție destul de importantă. De exemplu, avem și alte spații în care facem activități culturale, cum este spațiul de la Sala Dalles, unde, în așteptarea banilor cu ajutorul cărora să-i putem reda statutul de cea mai importantă sală de expoziții a capitalei, am organizat în asociație o librărie de artă care ocupă o parte a acestui spațiu, o altă parte a sa găzduind prestigiosul teatru „Levant“. De asemenea, am organizat cu o firmă particulară, tot într-un contract de asociere, un club de Jazz, „Lăptăria Enache“, ba chiar mai mult, pe una din terasele Teatrului Național, care aparține Oficiului, am organizat o cinematecă și un fel de bar („La motor“). Lucrurile au ajuns destul de cunoscute și sînt locuri de întâlnire ale tinerilor bucureșteni, unde se petrec manifestări de sinteză artelor. Vom avea în curînd o premieră a teatrului „Trupa pe butoaie“, am găzduit festivalul de teatru româno-britanic „Noroc“, am avut spectacole cu ocazia Tîrgului Internațional de Carte ș.a.m.d.

D.P.: *Să înțeleg că ai o oarecare independență în decizii?*

M.O.: Este o relativă independență în decizii de care nu sînt foarte mulțumit. Mi-am asumat strictamente rolul de manager. Mi-ar face plăcere ca nu numai Uniunea Artiștilor Plastici, dar și alte fundații sau alte formule de asociere, sau chiar artiști individuali să participe cu diferite propuneri la întocmirea unui program expozițional mult mai variat. După părerea mea, Ministerul Culturii nu este și nu trebuie să fie producător de cultură; el trebuie să fie doar cel care o girează și o finanțează.

Elaborarea planului anual de expoziții ar trebui să se facă prin consultarea unui board alcătuit din oameni competenți, apți să reprezinte în mod divers și complex obștea artistică, decât prin deciziile unor funcționari. Mi-ar face plăcere să mă ocup de mai multe expoziții retrospective care nu sînt la îndemîna tuturor, mi-ar face plăcere să pot publica cataloage importante de expoziții, mi-ar face plăcere să particip la editarea unei reviste de artă. Sînt lucruri la care nu am ajuns încă, tocmai din lipsa unui dialog serios cu lumea artei în general.

D.P.: *În schimb, te împaci bine cu editurile. Tîrgul de Carte pare relativ un succes, adică strînge, în plin fîpăt al crizei culturale, foarte multă lume și foarte multe cărți.*

M.O.: Tîrgul Internațional de Carte de la București este o inițiativă a Fundației ARTEXPO, și nu a Oficiului, cu alte cuvinte este o inițiativă alternativă. Am încercat să conferim acestui Tîrg caracterul unei sinteze culturale. Ne-am străduit să acordăm o corectă asistență tehnică și design interior. Și aici avem nevoie de dialog, de înțelegere, de bunăvoință. Trebuie să inventăm formule noi. Pînă acum am separat puțin standurile românești de cele străine tocmai ca să încercăm să nu accentuăm o diferență de calitate. Lucrurile au evoluat însă pozitiv și începînd de anul viitor vrem să le amestecăm. Sper că dacă vom avea și sprijinul

MIHAI OROVEANU

Ministerului Culturii - pentru că pînă una alta în ultimii doi ani sprijinul Ministerului Culturii a fost destul de plîpînd - vom putea să amplificăm Tîrgul, care s'a devinut o manifestare punctuală a verii bucureștene.

Cultura are o strategie de supraviețuire

D.P.: *Există o strategie culturală? Și dacă există, cine o face?*

M.O.: Mi se pare că este o strategie de protecție și de supraviețuire, de protecție culturală și de supraviețuire a unei structuri. Asta se datorește, după părerea mea, mai ales faptului că stăm foarte prost cu banii. Nu poți face un alt fel de politică în condițiile unui procent microscopic din bugetul național. Să știți că zona financiară a Ministerului Culturii este, ca peste tot, o zonă de care se ocupă niște oameni care au o anumită mentalitate și un

anumit ritm. Adică, să nu credeți că peste noapte s-a născut o categorie de finanțisti energici, cu spirit de aventură ș.a.m.d., ei bine nu, nu e vorba de asta. Ar trebui să adaptăm ritmul întîmplărilor culturale cu ritmul întîmplărilor economice. Nu se putea face mare lucru în timp ce s-au perindat nu știu cite echipe. Toată lumea politizează prea mult. Adică unii profită, alții nu pierd ocazia și toată lumea vede lucrurile nițel mai negre decât sînt. Mai simplu ar fi să propună lumea alternativă culturale, iar ministerul să se ocupe de sprijinirea lor. Sînt reflexe ale societății civile care trebuie să se manifeste. Eu am strategia mea și pînă una alta mă bat cu foarte multe inerții și din minister și din afara ministerului, dar pot să spun că încă mai urnim ceva cu micul nostru buldozer.

C.B.: *Ce s-a întîmplat după '90, relația s-a îmbunătățit?*

M.O.: Situația a avut momente mai bune, momente mai proaste, dar, în general, faptul că într-o anumită măsură ne autofinanțăm îmi dă totuși o marjă de independență și de inițiativă. Trebuie să scîlpăm de sentimentul că cel care are o inițiativă este un delincent potențial. Eu cu asta mă bat cel mai mult, cu lipsa de încredere. Foarte puțin sînt mușcați de musca creării unui lucru pozitiv. În schimb, există un lanț birocratic al cărui efect este lipsa de promititudine în decizie, ceea ce este cit se poate de contraproductiv.

D.P.: *Sînt prea multe ștampile în circuitul ștampilelor.*

C.B.: *Ce oferiți dvs. ca strategie alternativă?*

M.O.: Toată povestea asta este mult mai simplă decât pare, adică trebuie să ne așezăm cu bunăvoință în o masă și să discutăm cu cei competenți. Este un lucru care din nefericire nu s-a mai întîmplat de foarte mult timp. Noi avem diferite conflicte cu Uniunea Artiștilor Plastici care ar putea foarte limpede să fie aplanate. Nu avem interese divergente. Sîntem la fel de interesați ca artistul să fie protejat ca individ, să existe un statut al artistului, un sistem de protecție socială, însă sînt mici dispute manageriale care ne despart.

D.P.: *Noi facem discuția cu tine pentru că tu conduci o structură de stat (Oficiul Național) și, în același timp, ești implicat într-o structură alternativă (ARTEXPO), care acoperă zone cărora statul le face foarte greu față.*

M.O.: Prin Fundație încercăm să ajutăm mai ales artiștii tineri, cei mai defavorizați în această perioadă; de asemenea, să promovăm zone de care cultura instituțională se ocupă mai puțin. Vă dau numai un exemplu: fotografia. La noi nu există sentimentul că imaginea este un lucru foarte important, important din punct de vedere istoric-documentar, important din punct de vedere artistic. În presa română fotografia este un personaj de mîna a doua, la noi, imaginea în publicații este în raport defavorabil față de textul scris. Peste tot în lume imaginea are între 60 și 80%. Impactul imaginii, ritmul imaginii, viteza informației prin imagine sînt lucruri care au în spate zeci de ani de experiență de presă. La noi fotografatul are o funcție strict tehnică, nu creativă. De aceea una din reacțiile noastre a fost să improvizăm prin orice mijloc o galerie de fotografie, să recuperăm această fantastică și necunoscută istorie a fotografiei în România.

Fenomenul artistic e izolat de public

M.O.: Am adus lucruri extraordinare care au trecut neobservate de presă. Să aduci expoziții atât de importante de fotografie cum am adus noi în ultimii ani și nimeni să nu observe, mi se pare foarte grav. Mi se pare foarte grav că nu se pregătește o categorie nu neapărat de critici de artă, dar de jurnaliști care să semnalizeze izolarea crescîndă a fenomenului artistic față de public. Total a început acum să se reducă la un comado. Nimic nu se face în învățămînt pentru artele frumoase, nimic nu se face la nivelele succesive ale educației unui om. E vina unui întreg program educațional. Dar trebuie să spun că noi mișcăm această barcă în niște condiții foarte grele. O sală de expoziție nu este un spațiu protejat prin lege, cum ar trebui să fie. Spațiile

de la Teatrul Național înseamnă peste 30 de milioane de lei pe lună numai căldură și lumină. Vă dau alt exemplu: obiectul de artă este scutit de taxe vamale - vorbesc de arta contemporană - dar există comision vamal. Pentru ultima expoziție pe care am făcut-o aici unui italian, pentru că lucrările erau de mare valoare, numai comisionul vamal s-a ridicat la peste 3 milioane lei. Cum vă închipuiți că vom rezista în acest ritm dacă nu sîntem realmente ajutați de legi, dacă nu sîntem realmente în atenția comisiilor de cultură ale Parlamentului?

D.P.: Am impresia că o instituție de stat, de tip Ministerul Culturii, nu va putea niciodată să scape de o aură politică și de un mare segment propagandistic, nu se va putea mișca liber, va pierde finanțări și contacte cu instituții culturale din Occident?

M.O.: E corect ce spui, dar nici nu cred că lucrurile pot sta altfel cu o instituție guvernamentală. Mi-ar conveni ca independența noastră să fie mai mare. Mi-ar conveni să avem mai multe contacte directe și nemediate. Mi-ar conveni, într-un fel, o participare a alternativelor create de societatea civilă, pe care să le putem lua în seamă. Dacă vrei să discutăm în termeni politici, eu cred că în momentul ăsta nu există, nici de o parte nici de alta, foarte multă coerență. Eu nu știu dacă Ministerul Culturii are o coerență politică în cultură și nu știu dacă Opoziția are un foarte coerent răspuns.

D.P.: Există vechea formulă cu „românul s-a născut poet”, iar dacă nu s-a născut poet el s-a născut pictor. Ai călătorit în străinătate, prin natura muncii, ai intrat în relație cu instituții similare din Occident și ai văzut ce competiție nebună este acolo, ce ofertă culturală masivă, sprijinită financiar. Atunci mă întreb, mitologia cu „românul s-a născut poet” n-ar fi trebuit demontată pînă acum? Nu mai e suficientă aici sensibilitatea. Produsul cultural de calitate ar trebui promovată. Există acest spirit de a duce lucrurile acolo unde trebuie să fie duze?

M.O.: Este cazul să intervenim cu puțină discreție, pentru că noi avem istoricește o anumită experiență artistică și trebuie să ținem seama de ea. Pot să spun că există în arta românească un grup destul de important de oameni care sînt în standardele de bună calitate internațională. Ar trebui să ne ocupăm mai mult de ei. Tipurile de selecție pe care le operează managerii culturali sau galeriștii din străinătate cînd vin aici sînt niște diferite de criteriile noastre. Nenorocirea este că nu prea putem răspunde foarte repede. De exemplu, se pune des întrebarea: de ce este ales ăla, cînd eu știu precis că celălalt este mai bun. Cunoști situația cu expoziția ocazională de vizita profesorului Ludwig (unul din cei mai mari colecționari de artă din lume), care a stîrnit niște pasiuni îngrozitoare în lumea artistică a Bucureștiului. Trebuie să ne preocupe înainte de toate acordarea șanselor egale tuturor.

D.P.: Eu nu cred foarte tare în democrația în artă.

M.O.: Dar stați puțin, șanse egale nu înseamnă să-i transporțăm pe toți în străinătate, ci să-i tratăm cu aceeași seriozitate. Șansele trebuie să fie egale pentru toți, dar nu pe același palier. Iar paliere sînt multe... Eu nu sînt pentru reprezentare cooperatistă, dimpotrivă, sînt pentru un subiectivism extrem, pe care un funcționar public nu și-l poate permite. Nu ăsta este rolul meu. Ni se reproșează adesea că Oficiul are un program prea heteroclit. Se uită că Oficiul nu este galeria mea personală, în care aș putea practica propria mea selecție de valori, ci o instituție publică, trebuind deci să facă loc altui unei expoziții de Horia Bernea, cit și Salnului de artă naivă.

D.P.: Este o muncă imensă în dosul acestui Oficiu de expoziții. Dar mie mi se pare asta o muncă normală, or, la noi, normalitatea a devenit o excepție. Cînd lucrurile merg bine e ceva excepțional.

Există o formulă foarte simplă de a scurtcircuita un pic sistemul birocratic existent în România. E vorba de Legea sponsorizării, care ar fi trebuit să scurteze traseul banilor de la sponsor la omul de cultură, fără să se mai treacă pe la instituția de stat, care trebuie să-și plătească portarul, femeia de serviciu, funcționarii din birouri, ștampilele și faxurile.

M.O.: A ieșit o lege pentru fotbalisti. După părerea mea, această Lege a sponsorizării este o lege căreia îi lipsește foarte multe componente consacrate înalte de război. Nu există o imagine foarte clară a mecenatului, a faptului că sponsorizarea are ca interfață publicitatea ș.a.m.d. Există teama ca nu cumva toată lumea să se apuce să sponsorizeze. Dacă lucrurile erau privite cu sînge rece și evaluate corect, legea se putea pune pe un fișuș mult mai bun. Sper ca alt parlament, în alt moment, să reia această problemă. Poate că oamenii ar fi trebuit să fie informați. Să li se restituie o istorie foarte grăitoare. Cam 50% din ce se găsește acum în Pinacoteca Națională în colecțiile statului provin din colecțiile băncilor. Nu vreau să spun că era o situație ideală, dar băncile românești, băncile liberale mai ales, aveau mari colecții de artă. Adică, oamenii aceștia aveau o dublă conștiință, aveau o conștiință

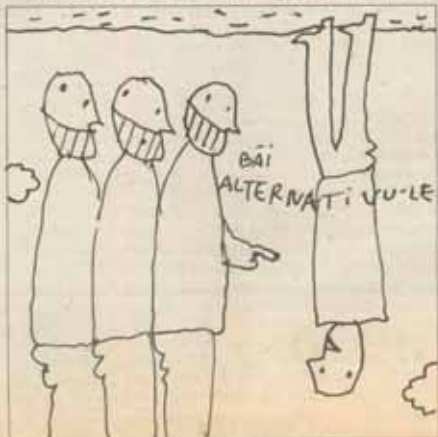
a faptului că lucrarea de artă este o investiție și aveau și o conștiință națională foarte, foarte fermă. Ei luptau pentru impunerea artei naționale, pentru ridicarea cotei - și la propriu și la figurat - a valorii artistice.

Obiectul de artă e privit cu neîncredere

telefon în direct

Mă numesc Apetrei Aurel, sînt de profesie jurist, aș dori să adresez invitatului dvs. și domnului de la revista „22” o întrebare referitoare la Legea sponsorizării. Cum credeți că s-ar putea rezolva următoarea situație practică: presupunînd că ar exista posibilitatea, din partea oamenilor de afaceri sau cu posibilități materiale deosebite, de a sprijini un act de creație, un act cultural, în ce măsură oamenii care creează aceste valori culturale pot garanta că într-un oarecare interval de timp vor fi recunoscute de foruri sau organisme competente internaționale, deci obiective; prin urmare vor crea ceva?

M.O.: Îmi pare rău, domnule Apetrei, nu pot să

CLASA POLITICĂ TREBUIE FORMATĂ DIN INTELECTUALI

D.P.: D-le Emil Hurezeanu, conduceți în clipa de față secția română a postului de radio Deutsche Welle. Aveți așadar posibilitatea să priviți realitatea românească din afară. Ca poet și analist politic în același timp, cum vedeți evoluția relației dintre cultură și stat?

Emil Hurezeanu: Cultura era odinioară subordonată unui sistem de dependențe ideologice centraliste, avînd un statut de altfel din ce în ce mai prost. Modelul cultural comunist era cel stalinist. Pictorii, scriitorii, balerinele, orchestrele simfonice erau ținute pe palmele dictatorului. Oamenii de cultură erau servitorii cei mai privilegiați ai comunismului. Cînd Ceaușescu a devenit pragmatic, și-a dat seama că între oamenii de cultură se ascund nu doar consumatorii, dar și provocatorii, agenții, oamenii cu care orice dictatură nu se poate, structural, înțelege. Există pretutindeni o dublă atitudine față de cultură a omului de stat sau a statului însuși. Nicăieri omul de cultură nu este înregimentabil, este întotdeauna un dușman al statului și nu intră nicăieri în combinații de durată, favorabile puterii, statului, regimentului.

Și atunci, problema unui conflict structural între omul de creație, omul de cultură, intelectualul singur și statul, mai mult sau mai puțin solid, mai mult sau mai puțin liberal, se pune pretutindeni. E nevoie atunci de o înțelegere a mecanismului structural al relațiilor dintre omul de cultură și stat, care nu țin numai de echipa Iliescu, Stolojan, Roman, Văcăroiu, de nepriceperea mai mare sau mai mică a acestor domni pentru cultură. Neculturalitatea și antiintelectualismul moștenite și de echipele de putere mai noi sînt un handicap și mai mare, și mai grav. Clasa politică germană sau franceză, și credem că într-o zi și cea română, este formată din intelectuali. Cînd mi-ați spus că emisiunea se numește „Cultura de stat” mă gîndeam mai ales la ceea ce juristii sau politologii înțeleg prin asta: cultura statului, cine este funcționar de stat, cine este, cum spun americanii, public servant. În general, statele care vin dinspre răsăritul Europei, care vin din dictatura comunistă, cu foarte mici excepții parțiale, sînt state antiintelectuale. Deci, e vorba de schimbarea culturii de stat. În stat trebuie să apară, în

vă dau asemenea asigurări, îmi este imposibil și nimeni nu poate să-și ia un asemenea angajament, dar în același timp vreau să vă spun că dacă mulți ar judeca așa, nu știu unde am ajunge, n-am avea nici o speranță. Singurul sfat pe care vi-l pot da este să nu căutați garanții, ci să investiți în ce vă place.

D.P.: Se poate răspunde foarte simplu: în momentul în care cineva, un creator, un teatru, un artistic plastic, un muzician se duce după sponsorizare, înseamnă că deja el are ceva de făcut, de exemplu, este invitat la un festival internațional, unde doar cu banii proprii sau cu banii statului român nu poate să ajungă. În general, nimeni nu cere bani dacă nu are nimic de făcut cu ei.

M.O.: Cum spuneam înainte, faptul că obiectul de artă este atît de nefamiliar și privit cu atîtă neîncredere, valoarea lui fiind atît de relativă chiar și în ochii unui jurist, face necesară o activitate concertată de informare corectă.

D.P.: O instituție de stat e posibil să nu lupte atît de tare ca să se adapteze pieței, cerințelor internaționale, în schimb o instituție alternativă, pe care tu o înființezi, tu o conduci, și care te reprezintă, e obligată să facă față exigențelor. Dar fără strategie este o muncă în zadar. De asta te întrebam la început despre strategia culturală, despre interesele naționale. Ce ascund aceste cuvinte? Vom continua să ne lăudăm cu mari creatori români, care, în realitate nu au fost sprijiniți de stat. Cum spuneai tu, Brăncuși a plecat la Paris sponsorizat.

M.O.: Nu numai Brăncuși, dar mulți alții. Asta e foarte frumos de fapt. Nici un ministru al culturii nu l-a sprijinit pe Brăncuși. El a fost trimis de un grup de mic burghezi, care au pariat pe el. Asta este extraordinar. Acesta disponibilitate de bunăvoință a societății românești este primul lucru pe care noi l-am uitat. Vorbeam mai devreme de o perioadă minunată, care pentru mine este o zonă foarte luminoasă a istoriei noastre, vorbeam de perioada lui Spiru Haret ca Ministru al Învățămîntului. În 1906 România avea 11-12 milioane de oameni, din care 2 milioane și jumătate reușeau să vadă Expoziția Națională. Speranța mea și a colegilor mei e să restabilim acest raport. Pentru asta e nevoie de entuziasm, obstinatie și bani. Pentru entuziasm și obstinatie sînt adînc recunoscător colegilor mei. Cît despre bani...

EMIL HUREZEANU

primul rînd, funcționarii de carieră, funcționarii politici care să facă școli bune, care să devină ei înșiși oameni de cultură mai mult sau mai puțin creatori, dar înțelegători de fenomen cultural. Ei, împreună cu oamenii de cultură, la nivelul public trebuie să formeze aceeași comunitate de valori intelectuale împărtășite. Cînd împărtășești aceleși valori intelectuale și politice - și de obicei valorile intelectuale se conjugă mai bine cu anumite valori politice, cu cele ale liberalismului vest-european, pe care îl cunoaștem astăzi în formele lui mereu puțin în criză, dar totuși funcționale - atunci lucrurile se rezolvă mai ușor, nu numai pentru stat, nu numai pentru cultură. Nu numai pictorii vor avea mai ușor expoziții, dar și oamenii de stat vor avea de cîștigat.

D.P.: Se poate face o prognoză pentru viitor?

E.H.: Nu se poate.

• republicanii americani insistă pentru accelerarea procesului admiterii de noi membri în NATO
 • NATO va admite treptat noi țări membre, în funcție de gradul de consolidare al democrației, de modul cum își asumă și respectă obligațiile care le revin din parteneriat • acest articol exprimă punctul de vedere al administrației americane în privința extinderii NATO în Europa Centrală și de Est •

În această toamnă, grupuri de ofițeri militari și diplomați din cele 16 state membre ale Organizației Tratatului Nord-Atlantic (NATO) plănuiesc să viziteze Varșovia, București, Vilnius și Kiev, aventurându-se în ceea ce, cu numai șase ani înainte, era considerat teritoriu inamic. Aceștia vor oferi miniștrilor apărării și de externe din fostele țări comuniste detalii asupra deciziei NATO de a primi noi membri (elaborată în ianuarie 1994). Unele țări central-europene (Polonia, Ungaria, Republica Cehă și Slovacia) speră să fie printre primele admise și vor ca NATO să stabilească o dată cât mai apropiată pentru primirea de noi membri. Altele sînt nehotărîte, sceptice sau suspicioase în ceea ce privește ideea lărgirii NATO. Ele sînt îngrijorate că, dacă nu vor fi admise, vor sfîrși „de partea cealaltă” a unei noi Cortine de Fier. În Rusia, ultranaționalistii condamnă decizia de extindere NATO, considerînd-o ca fiind începutul unui „nou război rece”, iar mulți reformiști se tem că această atitudine va încuraja facțiunile antidemocratice.

Ținînd seama de complexitatea problemei, viitorul NATO continuă să fie un subiect de dezbateră și în Statele Unite. Sam Nunn (Georgia), președintele democrat al Comitetului Serviciilor Armate, a ridicat de curînd în Senat problema necesității lărgirii Alianței nord-atlantice. Republicanii din ambele Camere insistă pentru

ÎN EXCLUSIVITATE PENTRU „22”

STROBE TALBOTT
 Subsecretar de stat
 la Departamentul Statelor Unite

De ce ar trebui NATO să se extindă

accelerarea procesului admiterii de noi membri NATO și critică administrația pentru prudența sa excesivă. Această problemă tinde să se transforme într-un litigiu, pe măsură ce se apropie alegerile electorale din 1996.

Pe acest fundal se va desfășura periplusul diplomaților Alianței nord-atlantice în Europa Centrală și de Est. Mesajul lor va fi pretutindeni același: în următorii ani, NATO va admite treptat noi țări membre, în funcție de gradul de consolidare al democrației, de modul cum își asumă și respectă obligațiile care le revin din parteneriat. Procesul va fi „transparent” – nu vor fi surprize, nici înțelegeri de culise, nici liste secrete de țări care să fie admise mai devreme, nici „liste negre” de țări care să fie excluse – și se va desfășura treptat.

Primul pas a fost făcut de șefii de state și de guverne ai Alianței, la summit-ul din ianuarie 1994

de la Bruxelles. La îndemnul președintelui Clinton, liderii au fost de acord cu extinderea alianței NATO din momentul în care se vor încheia misiunile de informare asupra condițiilor de acceptare în NATO, cel târziu în decembrie 1995.

Trei motive principale stau la baza acestei politici.

1. Apărarea colectivă rămîne o necesitate imperativă a securității europene și transatlantice. Chiar dacă sîrșitul comunismului, dizolvarea pactului de la Varșovia și dezmembrarea URSS au eliminat amenințarea pentru care NATO a fost creată în timpul „războiului rece”, pot apărea noi amenințări, care ar cere ca NATO să-și protejeze membrii. În timpul războiului rece apartenența la alianță a fost limitată de împărțirea artificială a Europei în două tabere, dar, odată cu sîrșitul acestuia, NATO trebuie să fie deschis noilor democrații care pot derola obiectivele militare și politice ale alianței.

2. Perspectiva admiterii în NATO stimulează națiunile din Europa Centrală și din fostă Uniune Sovietică să consolideze instituțiile democratice, să asigure conducerea civilă a armatei, să liberalizeze economia și să asigure respectarea drepturilor omului, inclusiv drepturile minorităților naționale. Națiunile încurajate în aspirațiile lor de aderare la NATO pot face față cu mai multă ușurință tranziției către o societate cu adevărat democratică.

3. Perspectiva de a fi membru stimulează, de asemenea, o mai mare disponibilitate în rezolvarea pasnică a conflictelor. Astfel, procesul de extindere a NATO poate ajuta la promovarea a păcii și stabilității regionale.

New York Review of Books, 10 august 1995

© 1995 NYREV, Inc.

Traducere și adaptare
 LAURA TOMA

WORLD PRESS PHOTO

În perioada 11-30 august a.c., în sălile Institutului de Arhitectură din București, are loc expoziția de fotografii de presă „World Press Photo”, organizată de fundația olandeză cu același nume (fondată la Amsterdam în 1955), cu sprijinul Ministerului Afacerilor Externe al Olandei, al Ambasadei Regale a Olandei la București, al Ministerului Culturii din România, al Oficiului Național pentru Documentare și Expoziții de Artă și al Institutului de

Arhitectură „Ion Mincu”. Expoziția este prezentată în 40 de țări și reunește 200 de lucrări selecționate și premiate din cele aproximativ 30.000 de fotografii trimise, pe adresa fundației, de către fotoreporterii, agenții de presă, ziare și reviste din întreaga lume.

„World Press Photo” nu este numai o expoziție a celor mai bune fotografii de presă ale anului 1994 ci și o mărturie a evenimentelor care au zguduit lumea anului 1994. (L.T.)

James Nachtwey Premiul World Press 1994: Rwanda, iulie '94 →

Femeile din România

sărăcie sau șanse?

violență sau protecție?

în umbră sau în parlament?

ignoranță sau sănătate?

menajere sau manageri?

în urmă sau împreună?

Ascultați noua serie de documentare BBC

MAJORITATEA TĂCUTĂ

începând cu 16 august,

miercurea la 18.45 și sâmbăta la 08.15

Nu e „Interzis Bărbatilor!”

CURS LA BERLIN

La 31.07.1995 a început cel de al șaptelea curs organizat de Ministerul Federal al Afacerilor Externe pentru diplomați tineri din statele Europei Centrale și de Est, precum și din Asia centrală, la Centrul de Perfecționare al Ministerului Federal al Afacerilor Externe (Berlin, Parcul Treptow). 26 de participanți din 23 de state,

cuprinse între Estonia și Albania, Republica Cehă și Kazahstan, vor fi pregătiți timp de 4 luni pentru profesia de diplomat. Cursul de perfecționare îmbină instruirea teoretică cu exercițiile practice. Limba de predare este germana. Unii participanți absolvă înaintea începerii cursului un curs intensiv de limbă la Institutul Goethe. O practică de trei săptămîni la sediul central al Ministerului Federal al Afacerilor Externe din Bonn constituie nucleul programului de perfecționare.

Ei oferă tinerilor diplomați posibilitatea să urmărească nemijlocit derularea activității, tehnicile activității în exterior și să le aprofundeze.

Vizite de informare la instituții europene și atlantice în Strasbourg, Luxembourg și Bruxelles completează în cadrul cursului tratarea problemelor privind Europa și politica de securitate. Vizite în Mecklenburg – Pomerania Occidentală și Schleswig – Holstein familiarizează oaspeții străini cu realitatea federală a Germaniei.

Un dușman al singurătății

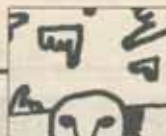
Drumul către casă – emisiune cuprinzînd informații din viața Capitalei – coordonator Diana Ioan (de luni pînă vineri, ora 15.00)
Rockada mare – realizator Florian Pittig (marți, ora 22.00)

Cintăreața cheală – lumea teatrului; noutăți, interviuri, analize – realizator Alin Gălățescu (miercuri, ora 17.15)

Turnul de veghe – Dezbateri cu lumea presei asupra principalelor probleme ale momentului – realizator, directorul postului Radio Tinerimea, Cornel Ciomăzgia (vineri, ora 18.00)

Căutările model – lumea model; perioade, stiluri, manechine – realizator Alin Gălățescu (vineri, ora 21.15)

Fără anestezie – invitatul săptămîinii în dialog cu directorul postului Radio Tinerimea, Cornel Ciomăzgia (sîmbătă, ora 18.00)

Două categorii de cetățeni

Acum cîteva săptămîni am fost invitat la o dezbatere BBC în chestiunea serviciilor secrete. Invitați au mai fost un deputat din partea PDSR, membru în Comisia Parlamentară de Control al SRI și Cornel Ivanciuc, ziarist de investigație și expert în materia confuză a serviciilor secrete românești de după '89. Eu am fost invitat în calitate de reprezentant al societății civile (ceea ce, în fond, era și Cornel Ivanciuc). A devenit imediat vizibil că reprezentantul partidului de guvernămînt se situa, în toate chestiunile pendinte, pe niște poziții radical diferite de ale noastre. Era ca și cum discuția s-ar fi purtat între categorii diferite de cetățeni, despărțite între ele printr-o prăpastie instituțională deplină și anume comportamentul social, moral și cognitiv al celor care vin către problemele societății din spere societatea civilă pîrea a fi radical diferit de cel al „reprezentanților statului”. Dar ce este, de fapt, un reprezentant al Statului? (Remarcați, vă rog, majuscula: e importantă.) Definiția rezultă imediat aplicînd un set simplu de reguli, bazat pe cîteva apartenențe și excluțiuni esențiale în orice societate primitivă (cum, datorită regimului Iliescu, a rămas și a noastră). Reprezentant al Statului este oricine poate profita în orice fel de apartenența sa la structurile statului. Această clasă de cetățeni formează casta aparatului de stat, care se comportă, în mare, ca și cum ar avea drepturi, instincte morale, raporturi cu legea, îndatoriri sociale și o *cunoaștere* diferite de ale celorlalți cetățeni. Aceștia formează, pur și simplu, restul: adică, altfel spus, societatea civilă. Dar, pentru casta de aparat a Statului noi reprezentăm un rest, un rezultat al exclușunii. Acest fapt sare imediat în ochi atunci cînd avem în vedere comportamentul funcționarilor publici. Aceștia, cît de jos s-ar afla în ierarhie, sînt cît și eu instituție tentacular-paușală de un soi special. Statul, și de aceea comportamentul lor, chiar și atunci cînd, în particular, sînt oameni de treabă, este paternalist, discreționar, distant, sub semnul separării și al secretului de castă. Firește, aici stă urzit, în filigran, funcționarul lui Ceșev, ca tip social-funcțional *sui generis*. Și este, în fond, același lucru, dacă ne gîndim că Statul țarist prezenta și el o birocrație de tip castă, care făcea din orice reprezentant al Statului un soi de cetățean absolut, de transcendent în carnată, în raport cu orice alt cetățean, care nu putea fi decît un lipsit a priori de drepturi solicitant.

Temeri civice neimpărțite

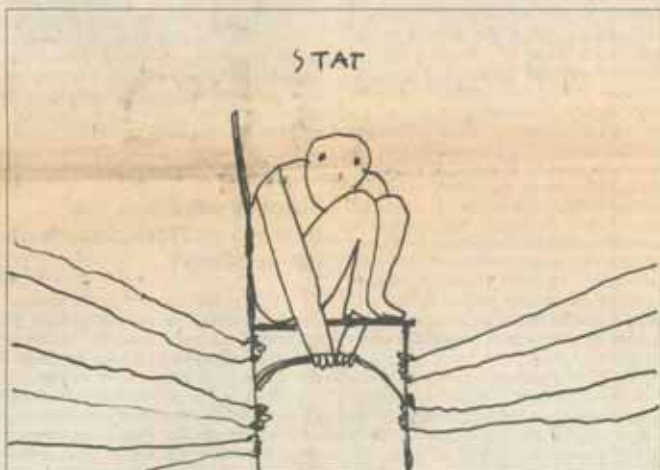
Discuția pe care am avut-o nu a condus la nici o concluzie acceptată de toată lumea. Și acest lucru, este important de înțeles, s-a întîmplat nu pentru că participanții la ea nu ar fi fost rezonabili sau pentru că s-ar fi detestat între ei. Nu. Eșecul a fost datorat unui fapt care a ieșit la iveală din primele minute ale discuției, și anume deosebirea pe care am semnalat-o mai sus. Pozițiile noastre erau ireductibile pentru că prima grijă a deputatului PDSR era Statul, în timp ce a noastră era garantarea drepturilor cetățenești. Oriunde noi vedeam o ingerință a Statului în sfera privată, convorbitorul nostru vedea un drept al Statului de a ști, adică, implicit, de a supraveghea. În fond, deosebirea pe care am semnalat-o mai sus s-a manifestat sub forma unor temeri civice neimpărțite. Noi ne temeam de faptul

H.-R. PATAPIEVICI

Casta aparatului de stat

că cele 9 servicii secrete nu sînt, cu o singură excepție, sub controlul Parlamentului; reprezentantul partidului de guvernămînt se temea, dimpotrivă, că ele nu sînt suficiente de secrete pentru a putea lucra în liniște. Noi ne temeam că punerea tuturor acestor servicii sub comanda Consiliului Suprem de Apărare al Țării face din ele instrumentul cel mai reductibil de putere al instituției prezidențiale, care, astfel, va poseda toate pîrghiile de execuție; reprezentantul partidului de guvernămînt se temea, dimpotrivă, că societatea își bagă nasul acolo unde nu îi fierbe oala și unde nu o califică competențele. Noi ne plîngeam că toate informațiile de care societatea civilă, prin presă, dispune, sînt mai mult sau mai puțin intoxicări, chiar și atunci cînd sînt oficiale; reprezentantul partidului de guvernămînt

primitiv de simplă: instituțiile ștatalui consideră că cetățenii se împart *realiter* în două categorii. Sînt, pe de o parte, membrii castei, membrii aparatului de Stat, care sînt considerați cetățeni de mîna întâia, cei cu care Statul se identifică și pe care, printr-o imorală substituție a părții cu întregul, îi consideră patria română. Cînd Puterea se referă la securitatea ștatalui, ea înțelege securitatea și privilegiile acestui sector de populație, format de casta aparatului de Stat. Și mai există restul societății, format din toți cetățenii care nu aparțin castei și care, practic, sînt tratați ca cetățeni de mîna a doua. Această împărțire explică foarte limpede motivele pentru care Puterea, care se identifică mistic cu „trupul” Statului, se teme de alte lucruri decît ne temem noi (ceea ce înseamnă că ne confruntăm cu proble-

credea că aproape toate informațiile privitoare la aceste servicii sînt, de fapt, secrete de stat.

De altfel, ca urmare a investigațiilor efectuate, Cornel Ivanciuc este azi obiectul unei anchete a Procuraturii, care s-a sesizat din oficiu în chestiunea încălcării secretului de stat. Mai mult, deși instituțiile care dețin dosarele fostei Securități comuniste (în particular, și SRI) sînt obligate prin lege să păstreze secretul asupra acestora, imediat ce Cornel Ivanciuc a devenit incomod, dosarul său a fost divulgat public.

Trei fraude

Ce este scandalos în acest comportament? Disimetria, unilateralitatea. Ori de cite ori sînt publicate sau evocate dosarele unor membri ai aparatului de Stat, ai castei, Justiția și Procuratura încep să freacă, strigînd că ștatal și națiunea română sînt în primejdie. Dar cînd dosarele unor membri ai societății civile, deci ai unor oameni care nu aparțin castei, au fost publicate în ziarele așa-zisului arc guvernamental, numitele instituții nu au mai reacționat. Explicația e

me diferite), restul, și care formăm, de bine de rău, societatea civilă. Statul se teme de orice control din partea societății, care i-ar putea reduce ceva din ceea ce el consideră a fi dreptul său absolut la sinecdochă: partea, potrivit instinctelor sale, trebuie să fie întregul, atunci cînd partea este El, altfel mistică sa de aparat dispare (iar Statul devine ștat normal, adică fără majusculă, dar de drept).

Ce se întîmplă în mod concret? Dacă Statul comite ilegalitatea, delictul nu va putea fi niciodată sancționat, pentru simplul motiv că instituțiile abilitate să se sesizeze din oficiu se sînt chemate să-l protejeze în orice condiții. Ceea ce se spun, în ordinea bunului simț, sună firește aberant. Dar raționamentul său malformat pare a fi acesta: casta este Statul (*pars pro toto*); Statul este sursa mistică a legalității, prin urmare Statul poate atenta la Codul Penal (prin casta lui) fără a deveni prin aceasta ilegal. Aici se comit trei fraude, de naturi diferite. Frauda logică constă în pretinsul drept, aberant, la sinecdochă. Statul NU are nici un trup mistic, el este o sumă funcțională de instituții laice (or, Statul românesc de azi, potrivit

uzului și abuzului reprezentanților săi, se pune pe sine ca națiune, ca popor, ca întreg absolut și transcendent). A doua fraudă constă în funcționarea Statului ca un sistem de castă: slujbașii de Stat trebuie să înțeleagă foarte bine că ei sînt funcționari angajați sau alegeți și NU POT în nici un caz să pretindă posesia unor privilegii discriminatorii în raport cu ceilalți membri ai societății. În fine, a treia fraudă e de natură mistic-juridică. Statul, prin membrii săi autorizați, se comportă ca și cum s-ar considera pe sine drept sursă a legalității, ceea ce e fals și aberant. Legea are o singură sursă, care este dreptul. Statul nu este deasupra dreptului, ci este ansamblul instituțiilor care îl fac să funcționeze și îl garantează în fața abuzului. Prin urmare, nici Statul și nici funcționarii săi nu pot fi deasupra legii.

Dosarele și instinctele noastre

Problema românilor nu este, cum s-a spus de către un purtător de cuvînt, că își detestă serviciile secrete. Toți admitem că servicii secrete trebuie să existe. Totodată, ele trebuie să respecte absolut balanța dintre sfera privată și sfera publică; cu care începe orice drept esențial al cetățeanului modern. Și, firește, să se supună condițiilor de transparență, în condiții specifice, proprii oricărei instituții care funcționează într-o societate deschisă (căci nu se poate imagina o societate deschisă care să funcționeze cu instituții închise). Problema societății românești, azi, este că aceste servicii nu dau deloc dovada credibilității (căci nu se poate imagina o societate deschisă care să funcționeze cu instituții închise). Problema societății românești, azi, este că aceste servicii nu dau deloc dovada credibilității a faptului că nu prelungesc obiectivele, metodele și *instinctele* vechii Securității. Se va spune că fostă Securitate fusese o poliție politică și ideologică, iar acum nu mai există ideologie de stat. Firește! Dar nu e deloc limpede dacă justificarea ideologică de ieri nu a devenit azi justificare economică și de conservare cu orice preț a puterii în folosul actualei clase politice (numită, generic, *regimul Iliescu*). Prin urmare, dacă obiectivele continuă să fie supravegherea și exercitarea unui control strict asupra societății, atunci temerile noastre, ca membri ai acestei societăți, sînt perfect justificate. În fond, temerile noastre sînt cît se poate de rezonabile: judecînd după modul discriminatoriu în care se sesizează din oficiu Procuratura, adică numai de partea Statului, împotriva societății, e firesc să ne temem că aceste deja prea numeroase servicii secrete nu sînt în slujba societății, adică a tuturor membrilor societății românești, ci numai în slujba castei aparatului de Stat, adică a unui extrem de mic număr de membri ai acestei societăți. Prin urmare, e abuziv să se spună că românii își detestă serviciile secrete; noi doar ne temem că nu sînt ale noastre, ci fac, în fond, parte dintr-o rețea a unei noi puteri arbitrare, Statul majusculat, reprezentînd interesele de clientelă ale castei de aparat. Iar această temere traduce voința noastră de a nu fi tratați de instituțiile ștatalui drept cetățeni de mîna a doua în propria noastră țară.

Notă

M-am referit în cuprinsul acestui articol la dosare ca la un element potențial de șantaj, și nu sub raportul adevărului lor absolut. Personal sînt convins că ele au fost multuși falsificate în scopul slujirii actualii puteri, tocmai de slujbașii care se identifică mistic cu Statul cu majusculă. Mai cred, reținînd un argument al lui Adam Michnik, că tipul de adevăr pe care îl conțin aceste dosare este unul profund securist și, deci, impropriu.

George Soros – reprezentantul unui nou tip de capitaliști internaționali

La etajul 32 al unei clădiri cenușii, obișnuite în New York, se află birourile Quantum Fund. Un coridor liniștit te conduce pe lângă uși închise și pereți încălcați de fișete. La capătul său se află o cameră cu pereți de sticlă, unde bărbați îmbrăcați sobru urmăresc concentrați, pe ecranele monitorilor, arena internațională a piețelor financiare, riscând zilnic adevărate averi, cu care cumpără titluri, acțiuni și valută.

Acesta este locul unde, George Soros, omul de afaceri, câștigă bani.

Cu un etaj mai jos se află sediul Fundației Soros, unde câni de cafea zac pe toate birourile, telefoanele sună continuu și un zumzâit de conversație susținută în mai multe limbi umple aerul. Ușile birourilor sînt tot timpul deschise. Funcționari îmbrăcați în jeans, pulovere și adidași intră și ies ducînd în brațe teancuri de cărți și schițe pentru locuințele celor săraci.

Acesta este locul unde George Soros, filantropul, își cheltuiește banii.

În ultimii doi ani, miliardarul american de origine maghiară a câștigat și a cheltuit bani într-un ritm năucitor. Soros, în vîrstă de 64 de ani, a ajuns fabulos de bogat, conducînd un imperiu financiar de 11 miliarde de dolari, în fruntea căruia se află Quantum Fund, care se ocupă cu investirea miliardelor de dolari pe piețele de capital din lumea întreagă. În același timp, el conduce Fundația Soros, cea mai mare și, probabil, cea mai eficientă organizație filantropică din lume, care donează peste 300 de milioane de dolari anual, dintre care, o mare parte, ajung în Europa de Est.

Astăzi, cînd guvernele țărilor occidentale și organizațiile internaționale, cum ar fi OECD și ONU, alocă sume tot mai mici pentru ajutorarea și sprijinirea țărilor din Lumea a Treia și țărilor foste comuniste, Soros și cei ca el sînt practic singura lor speranță.

Soros este reprezentantul unui nou tip de capitaliști internaționali, care caută cu îndrăzneală noi oportunități în țările aflate în curs de dezvoltare.

Dacă scopul fundației Quantum Fund este să facă bani, Fundațiile Soros există pentru a-i cheltui

În 1993, Soros a înființat Quantum Emerging Growth Fund, care să se ocupe de investițiile în Lumea a Treia; alte fonduri Soros au urmărit obiective similare. Unul dintre ele, Quantum Industrial Holdings, a oferit de curînd 225 milioane dolari unui program sponsorizat de FMI, care are în vedere construirea unor uzine electrice în țările în curs de dezvoltare. La începutul acestui an, Quantum Industrial a reactualizat un mai vechi proiect petrochimic în Bengal, investind 100 milioane de dolari. În total, se estimează că 3 din cele 11 miliarde de dolari administrate de Soros sînt orientate spre țările Lumii a Treia.

Acest tip de investiție este posibil pentru simplul fapt că Soros câștigă cea mai mare parte a banilor săi din speculații valutare. Nimeni n-a mai speculat această piață monetară ca mai mult succes ca Soros. Într-o săptămîină memorabilă din anul 1992, Quantum Fund a câștigat 1 miliard de dolari într-un moment cînd Banca Angliei se lupta să oprească declinul lirei sterline și să împiedice scoaterea lirei din mecanismului cursului valutar din Europa. Pe de altă

George Soros – Lord între filantropi

G. SOROS

parte, în 1994, el a pierdut 600 milioane de dolari din cauza yenului japonez.

Dacă scopul fundației Quantum Fund este să facă bani, Fundațiile Soros există pentru a-i cheltui. În ultimii 25 de ani, s-a cheltuit peste 1 miliard de dolari din averea personală a lui Soros în programe cum ar fi: o universitate pentru Europa Centrală la Budapesta; o stație de radio care să poată transmite știri în Birmania militarizată; o uzină de tratare a apei pentru Sarajevo; 200.000 de locuințe pentru săraci, în Africa de Sud; 200 tone de publicații științifice pentru bibliotecile rusești și o donație de cîte 500 de dolari pentru fiecare dintre cei 30.000 de oameni de știință sărăciți în urma prăbușirii Uniunii Sovietice. În SUA, banii lui Soros sprijină cercetarea pentru reformularea legislației legate de droguri și programe de asistență a bolnavilor incurabili.

În 1994, fundațiile Soros au cheltuit 335 milioane de dolari în scopuri umanitare și se intenționează menținerea acestui nivel și pe viitor. Mulți îl aseamănă pe Soros cu John D. Rockefeller, Henry Ford și Andrew Carnegie; dar ceea ce îl deosebește pe Soros de acești titani ai filantropiei este faptul că el își cheltuiește banii în scopuri filantropice acum, cînd se află în floarea vîrstei și în perioada de glorie a activității sale, în timp ce predecesorii săi au prevăzut aceste donații în testamentele lor (și pentru a-și proteja averea de taxele fiscale). Și scopul urmărit de Soros este diferit de al lor: el dorește, nici mai mult, nici mai puțin decît să salveze lumea. În termeni oarecum mesianici, Soros avertizează Occidentul că pierde ocazia de a conduce fosta lume comunistă de la faza sa de „societate închisă” din trecut, către comunitatea deschisă a națiunilor. „Nu avem prea mult timp să ne venim în fire. Căderea imperiului sovietic a însemnat sfîrșitul ordinii mondiale stabile care a existat în timpul războiului rece, doar că noi nu ne dăm seama de asta. Ne vedem de treburi la fel ca înainte, în timp ce toate instituțiile noastre de securitate colectivă se dezintegrează”, spune el.

În ciuda imenselor sale resurse, puțini sînt liderii mondiali care acordă atenție acestor idei apocaliptice, don-quițotești ale lui Soros. După cum recunoaște și el, este celebru pentru capacitatea sa de a face bani, nu pentru calitățile sale de politician.

Dar el este decis să meargă mai departe. Soros a „pompat” milioane de dolari în țări precum Ucraina, Rusia și România, în speranța că guvernele occidentale îl vor urma și vor alocă sume mai mari pentru sprijinirea acestor țări. Fotosindur-se de faima sa, se întîlnește cu președinți și prim-miniștri din Vest pentru a-i determina să facă mai mult pentru Europa de Est. „Căderea comunismului a fost un eveniment revoluționar și o revoluție creează oportunități... Cînd te miști și acționezi la momentul potrivit, poți realiza multe”, spune el.

Soros se consideră mai degrabă un intelectual decît om de afaceri

George Soros are prea puțin dintr-un mogul al banilor și încă și mai puțin dintr-un filantrop. Conform educației sale, el este filosof, nu finanțist și, chiar și acum, cînd averea sa se ridică la sume amețitoare, el se consideră mai degrabă intelectual, decît om de afaceri. Deși și-a petrecut viața urmînd să câștige bani, Soros nu este atras de lux. Se plimbă prin New York într-un Mercedes vechi de șase ani, nu are avion personal și lasă grija îmbrăcămîntei în sarcina soției sale. Nu are hobby-uri costisitoare, de fapt singurul hobby este tenisul, iar colecția sa de artă este formată mai ales din lucrări est-europene, pe care le-a cumpărat ca să-i ajute pe artiști.

Părerile lui Soros despre filantropie, afaceri și natura umană sînt la fel de paradoxale. De exemplu, îi displace însăși ideea de caritate. „Filantropia este împotriva firii”, spune el. „Civilizația noastră este bazată pe urmărirea intereselor proprii, nu pe preocupările legate de interesele altora”. El crede că organizațiile, inclusiv a sa, sînt supuse „eroziunii și corupției” pentru că oamenii care le conduc au tendința să se ocupe de propria lor înalțuire, de confortul și puterea lor. El disprețuiește arta de a stabili acel gen de contacte sociale cunoscute sub numele de *lucru în rețea* („Eu o numesc pseudo-muncă”) și nu are încredere în conferințe și fundații caritabile. Și totuși, cu tot scepticismul lui, a lăsat imperiul său financiar în grija asistenților săi, ca să se ocupe de fundațiile sale filantropice care funcționează, ei bine, da, prin intermediul rețelelor și conferințelor.

Personalitatea contradictorie a lui Soros s-a format încă din tinerețe. Și-a petrecut o copilărie fericită la Budapesta, urmată de o perioadă groaznică, la sfîrșitul celui de-al doilea Război Mondial, cînd se ascunde de nașiști. Instaurarea comunismului a determinat familia Soros să plece în Anglia, în 1947. De atunci datează aversiunea lui față de societățile totalitare: „M-au preocupat diferențele dintre societatea închisă din care am scăpat și societatea deschisă în care am ales să trăiesc”. Astfel a urmat cursurile Facultății de Științe Economice din Londra și cursurile lui Karl Popper, unul dintre cei mai influenți filosofi din perioada postbelică. Între timp, s-a luptat să-și câștige existența, lucrînd ca însoțitor de vagon, apoi comis-voiajor și, după absolvire, ca funcționar într-o bancă londoneză. În 1955, dezamăgit, s-a decis „să renunțe la filosofie și să se apuce să facă bani”. Mai întîi, a fost ucenic în obucara lume a arbitrajului (cumpărarea și apoi vînzarea hirturilor de valoare, cu obținerea unui profit mic). Curînd a descoperit că profiturile erau mult mai mari cînd tranzacțiile se făceau între mai multe piețe mondiale, între New York și Londra, Paris și Tokyo. Aceasta descoperire l-a făcut să-și înceapă, în 1969, propria afacere – Quantum Fund. După cum declară, Soros a folosit piețele financiare drept laboratoare în care își experimenta ideile. Teoria investițiilor este o teorie proprie, care își are rădăcinile în ideea impredictibilității societății a lui Popper. Punctul cheie, spune Soros, este sesizarea dezechilibrelor care apar pe piețe sau chiar la nivelul societăților. El numește această teorie „reflexie”. Reflexia presupune să știi exact cînd au ajuns tensiunile într-un moment culminant, cînd o societate oprămată este gata să se revolte. „Atunci te poți aștepta la imprevizibil” spune el. Și instinctele lui sînt mai bune decît ale celorlalți.

Dirința de a ajuta a devenit mai puternică după 1979, cînd a avut un atac de cord. În acel moment, Soros deținea o avere de peste 130 milioane dolari, în bunuri și acțiuni. Momentul de cumpănă l-a făcut să se întrebe la ce bun a strîns atîta avere. Primul pas a fost înființarea fondului „Open Society”, care a început cu un program de burse pentru studenții negri din Africa de Sud. Apoi, atenția sa s-a îndreptat spre Europa de Est. Natural, prima țară în care a întreprins ceva a fost Ungaria. La început, a oferit cărți despre economia pieței libere universităților maghiare. În 1984 s-a înființat Fundația Soros în Ungaria, prima din cele 25 de Fundații Soros înființate, cu precădere, în Europa de Est.

În Ungaria, donația de cărți de specialitate a fost urmată de dotarea bibliotecilor și universităților cu copioare care, ulterior, au fost folosite la apariția unei prese libere, clandestine, subminînd monopolul Partidului Comunist asupra informației. Au fost înființate alte fundații și a crescut enorm volumul de muncă.

De ce face Soros acest lucru? Salvarea acestei lumi este, cu siguranță, motivul principal, cu toate că Soros însuși recunoaște că ambiția aceasta este aproape absurdă. Dar și-a propus totuși să continue să cheltuiască 300 milioane dolari anual în scopuri filantropice, pentru transformarea societăților închise în societăți deschise.

Poate că Soros se consideră un fel de Moise care conduce popoarele Europei de Est către tărîmul promis. Poate că este o fantezie. Dar o fantezie într-o vreme cînd naționalismul este în creștere, bugetele sînt din ce în ce mai reduse...

Traducere și adaptare
ADRIANA TUDOR
după TIME

JEAN YVES POTEI

Evoluția teritoriilor central-europene și a imaginii Europei în Est II

Care sînt imaginile asupra Europei în țările est-europene? Cum își imaginează ele Europa?

Studiul la care lucrez, privitor la imaginea despre Europa în România, Polonia, Ungaria, Republica Cehă, Slovacia mă împinge la prudență. În aceste țări, care nu au mai avut de mult ocazia să se asocieze liber unele cu altele, nu putem vorbi despre o imagine apropiată de Europa. Dar populațiile din această zonă au visat și încă mai visează Europa prosperă ca pe o cale de salvare din marasm, cu un port mic, adăpostit și pașnic. De cinci ani, elitele lor s-au angajat, prin acorduri de asociere, la o politică de strînsă cooperare cu Uniunea Europeană. Pentru a vedea în ce măsură Europa unită poate fi un proiect pozitiv, înainte de a compara evaluările teritoriilor, am să trec în revistă principalele caracteristici pe care le are în Est dorința de integrare europeană.

Mai degrabă decît cu o construcție supranațională, avem de-a face cu o „aspirație spre Europa”, un mod de a se gîndi pe sine ocrotit de Europa. Aceste națiuni se consideră de origine europeană: Europa face parte din mitul lor de origine. Ungurul, cehul, polonezul sau românul își spun europeni la fel ca spaniolul, germanul, francezul sau italianul. Dinastiele aflate la originea acestor națiuni sînt la fel de vechi ca cele ale vecinilor, ba chiar, uneori pe parcursul a lungi perioade de timp, ele s-au amestecat.

Înainte ca, la Viena, în 1815, Sînta Alianță să împartă Europa între imperii, existau regatul Boemiei, Ungaria Mare, regatul Poloniei și al Lituaniei, Moldova și Valahia. Prin cultură, prin limbă, prin religie ori prin alianțele trecute, niciuna din aceste națiuni nu se gîndește pe sine în afara Europei. În unele din miturile lor, ele se consideră ultimul zid de apărare al civilizației europene în fața barbarilor. Interesant este că și comunismul a fost prezentat de naționaliștii acestor țări ca o emanație a despotismului oriental, impus din exterior din cauza abandonului Europei.

Date fiind aceste lucruri, în spațiul central-european nimeni nu se declară antieuropean pe față. Există totuși două tipuri de discurs pe care, dat fiind subiectul studiului de față, aș vrea să le evidențiez. Discursul pro-european unește în general o argumentație economică și tehnocratică (greu de înțeles și nu prea convingătoare pentru opinia publică largă) cu tematici culturale care de regulă nu trec dincolo de exaltarea legitimității europene a națiunii respective. Acest discurs predomină în elitele liberale și variantele lui își găsesc un ecou în diferitele luări de poziție vest-europene. El se bazează pe promisiunile Europei ca singur mijloc de ieșire din criză. El poate fi regăsit în versiunea

„gaulliană” la conducătorii polonezi și unguri, în versiunea „euroseptică” la cehi sau în versiunea „grecă” la români. Aici, Europa este o garanție a securității pentru viitor, opusă retragerii în sine protecționiste.

Discursul antieuropean doar foarte rar este favorabil pe față unei retrageri în sine. El insistă din ce în ce mai mult asupra consecințelor sociale ale deschiderii spre Europa, dezvoltă o tematică populistă (împotriva investițiilor străine, împotriva noilor imigrații, împotriva constrîngerilor FMI etc.), fletează teama și xenofobia. Cu excepția României, acest tip de dis-

părților cu privire la integrare.

b) Cooperarea economică cu Uniunea Europeană a crescut în mod considerabil, Uniunea devenind principalul partener al acestor țări. Acordurile de asociere au pus în evidență viitoarea mixă a unei astfel de colaborări: nu este deloc sigur că rezultatele ei vor fi totdeauna favorabile Europei Centrale. În sectoarele cheie ea va necesita restructurări importante, cu costuri sociale foarte mari. Cel mai spectaculos este cazul agriculturii: în afara marilor dificultăți întâmpinate pentru găsirea unei forme de exploatare agricolă alternativă colectivismului, pune-

• nu putem vorbi despre o imagine propriu-zisă a Europei • în spațiul central-european nimeni nu se declară antieuropean pe față • în sectoarele cheie aderarea la Uniunea Europeană va necesita restructurări importante, cu costuri sociale foarte mari • versiunea confederală a Europei va fi probabil mai populară decît toate celelalte versiuni ale federalismului • evoluțiile recente ale teritoriilor central-europene par puțin favorabile unei stabilizări pe termen scurt a frontierelor Europei •

curs este mai puțin dominat de etno-naționalism, cît de naționalismul social. În marile formațiuni politice este încă minoritar dar, dacă ar fi să dăm crezare sondajelor, anumite idei-cheie sînt foarte populare.

Votul contra liberalilor și pentru formațiunile politice provenite din fostul partid comunist nu e străin de influența acestui naționalism social.

Cele două tipuri de discurs își găsesc arsenalul ideologic și referințele culturale în tradiția politică a acestor țări. Ar fi greșit să vedem aici doar continuitatea, doar „reîntoarcerea” la vechile ideologii. În fapt, există și discontinuitate și discontinuitate. Se greșete adesea uitîndu-se rolul fundamental al perioadei comuniste în formarea mentalităților. Adeseori, naționalismul social izvorăște din perioada comunistă, mai ales a celeia, în parte idealizate azi, cînd populația își putea permite un anumit nivel de consum (Polonia lui Gierek, Ungaria lui Kadar din anii '70, România lui Ceaușescu din 1968-1970, Cehoslovacia anilor '70).

În ceea ce privește conținutul angajamentului european, există trei aspecte care motivează cererile de aderare ale acestor state și care nu totdeauna sînt abordate clar în societățile respective. Ele bat pasul pe loc.

a) Cooperarea regională. Ideea a fost lansată de polonezi și Vaclav Havel, în 1989. Ea a dat naștere acordului de la Vișegrad. Rezultatele sînt mai degrabă dezamăgitoare. Cooperarea nu a împiedicat spargerea Cehoslovaciei. Ea s-a limitat la instituții. Pe termen mediu s-a decis un spațiu economic comun. Eurosepticismul cehilor nu-i suficient pentru a explica inconsistența acestei inițiative. Ca o mașină rămasă în pană pe drumurile Europei, ea simbolizează reticențele tuturor

decît toate celelalte versiuni ale federalismului. Tradițiile existente în domeniu trimit către altceva: între cele două războaie, Masaryk și Piłsudski imaginaseră grupări central-europene „federale” pentru a ține piept Germaniei și Rusiei. Nu trebuie să uităm că aceste țări ies după 50 de ani de „suveranitate limitată” (expresia lui Brejnev) și că, prin urmare, au mari reticențe să-și împartă din nou suveranitatea. Or, integrarea europeană va pune din nou problema transferului de suveranitate, transferuri directe sau indirecte față de care opinia publică nu este deloc pregătită.

d) Securitatea națională (ale cărei doctrine nu le voi aborda aici, din lipsă de competență și de date suficiente) pare să constituie motivația principală a europenismului guvernelor. Nu se face de altfel nici o diferență față de atlantism. Societățile (și probabil și statele sînt foarte neliniștite din cauza atitudinii Europei sau a Consiliului de Securitate privind crize precum cele din Bosnia și Cecenia. În ambele cazuri, nepuțința internațională este interpretată de către presă și opinia publică drept o demisie. Ceea ce nu va liniști țările care păstrează încă foarte vie în memorie amenințarea Munchenului.

O dublă insecuritate

În concluzie, evoluțiile recente ale teritoriilor central-europene, pe de o parte și imaginea Europei, pe de altă parte, par puțin favorabile unei stabilizări pe termen scurt a frontierelor Europei. Ele pun în evidență mai degrabă o dublă insecuritate:

— o insecuritate individuală: costurile sociale ale tranziției sînt foarte mari și inegal repartizate în teritorii; șomajul și dezvoltarea unei economii informaționale provoacă un șoc social ale cărui efecte — asupra unei populații foarte tinere și obișnuite cu un alt nivel de viață — nu pot fi estimate;

— o insecuritate colectivă: războiul este la porțile acestei Europe care nu se află încă în Europa. Nici Uniunea Europeană, nici ONU nu și-au dovedit eficacitatea. De unde o valorizare excesivă a intrării în NATO.

Această dublă insecuritate intră azi în rezonanță cu un teritoriu vest-european, cu Uniunea Europeană, care caută mai întîi să se consolideze, să se adîncească, să se „sanctuarizeze”. Ea hrănește ideologii naționaliste disponibile. Ea poate dezvolta resentimente antidemocratice și prin urmare, forțe ostile.

Traducere de
GABRIELA ADAMEȘTEANU
și SVETLANA CĂRȘTEAN

EXPRESIV

Departamentul Creație & DTP al Companiei EXPRESIV pune la dispoziție următoarele servicii:

- tehnoredactare computerizată (ziare, reviste, cărți);
- creație grafică;
- prelucrări imagine;
- scanări alb-negru și color (reflective și transparente);
- descompunere culori.

- În cadrul departamentului se pot realiza:
- afișe;
 - pliante;
 - tipizate;
 - etichete;
 - calendare;
 - agende;
 - legitimații
 - postere;
 - fiuturași;
 - autocolante;
 - ambalaje;
 - mape;
 - foi cu antet;
 - cărți de vizită.

Calitatea și rapiditatea execuției sînt garantate de echipamente Macintosh PowerPC, Pentium, UMAX Power Look, QMS, Epson.

Relații la telefon: 650.56.73; 650.25.92; 659.75.91; Fax: 312.43.16, sau la sediul firmei EXPRESIV SRL, Bd. Al. I. Cuza 22, sector 1, București.

Dama cu camelii

de Al. Dumas-fiul
la Teatrul National

Maia Morgenstern
și Marius Iosif Capotă

Mitul *Damei cu camelii*, asemeni romantismului – climatizat care l-a generat, ar putea fi considerat căzut în desuetudine.

Iată însă că suflul post-modernist îl revitalizează în mod spectaculos, printr-o reprezentare la confluența cuvintului cu muzica și dansul. Amintind faptul că, încă de la prima aducere pe scenă în 1852, la Théâtre de Vaudeville, materia epică a romanului ce i-a asigurat celebritatea și posteritatea lui Dumas-fiul fusese „une pièce melée de chant”, după gustul epocii. Moda actuală a reimpus sincretismul acesta, de fapt vechi de cind arta.

Autorii montării Teatrului National, coregraful-balerin Răzvan Mazilu și actrița Maia Morgenstern, au elaborat un scenariu esențializat care punctează momentele tramei prin replici și situații, prin imagini plastic-auditive ce acționează în contrapunct, într-o dialectică a deconstrucției și redimensionării mitului subirii imposibile.

Demonstratia este susținută de *rebours* doar de cei doi protagoniști Marguerite Gauthier/Maia Morgenstern și Armand Duval/Marius Iosif Capotă, cărora li se alătură un instrumentist/violoncelist Adrian Manto și Destinul/Răzvan Mazilu, personaj generic, formă auctorială disimulată precum faimoșii *raisonneuri* ai prozatorului-dramaturg convertit la literatura cu teză moralistă.

Tonul elegiac este înasmat dintru început, iar plurifuncționalul element de decor (scenografia Doina Levița, ultrarafinată) figurează din prima scenă un catafalc. Pe care odihnește eroina, în superba ipostaziere a Maiei Morgenstern. Ea a imaginat-o pe demimondena fizică avind altitudinea unui personaj de tragedie antică (probabil nu întâmplător sponsor este Fundația ANTI din

Atena!), dar spiritul incisiv-caustic al unei individualități moderne, extrem de lucidă, refuzând cu îndrăjire mirajul dragostei. Cînd totuși cedează fericirii pare că o face anume pentru a-i arăta partenerului/auditorului că orice iluzie este deșartă. Acest sentiment răvășitor planează permanent, cu o intensitate sporită de muzica Dorinei Crișan Rusu. Prin metafizica demiurghiei muzicale devine posibilă *înțelegerea lumii ca voință și reprezentare*, o perspectivă schopenhauriană original actualizată în memorabile tablouri de o frumusețe excepțională (evidențiate prin efectele de *lights design* semnate de Victor Ioan Frunză), cum ar fi tandra și senzuala scenă a ultimului dejun intim, cînd boabele negre de strugure se decupează pe suprafața albă a pinzei imense, acum față de masă, dar și nesfîrșit răvaș de adio. misticat ori giulgiu premonitoriu.

Substanța emoțională este subtil stilizată într-o fină arhitectură coregrafică, orchestrată la vedere de către Răzvan Mazilu, neagră intrupare a Sorții, a Ingerului morții – simbolic avertisment interpus celor două ofilate siluete înveșmîntate în alb, angrenate într-un joc deopotrivă armonic și dizarmonic, de atracție și respingere. Marius Iosif Capotă își asumă cu modestie rolul de simplu partener în acest dilatat *pas de deux ou trois*, în care vedeta este Maia Morgenstern. Ea reușește performanța de a parcurge sincopat întreaga gamă a trăirilor lăuntrice, de la autodenigrare la sacrificiu și înobilare prin moarte, într-o dramatică exorcizare a sentimentalismului comun. Prin vibrația înaltă a trupului său se definește spațiul de întîlnire al ideilor decantate ale acestei meditații originale asupra vieții, sublimă și derizorie deopotrivă.

IRINA COROIU

Sighișoara – Evul Mediu redivivus

Cea de-a treia ediție a Festivalului de Artă Medievală pentru Tineret a avut loc anul acesta între 20 și 23 iulie, în orașul vechi al Sighișoarei.

Așezare locuită fără intrupere din antichitate, Sighișoara este recunoscută drept cea mai frumoasă cetate medievală (sec. XIV-XVI) din România. Continuitatea vieții locale locale între zidurile de apărare aproape integral conservate li conferă o semnificație aparte în rîndul burgurilor europene. Însă, deși „este un monument istoric de foarte mare valoare”, astăzi orașul „se află într-o stare de ruină avansată” – recunoaște primarul orașului, domnul Constantin Ștefănescu, care ține să mai precizeze: „Monument care are 700-800 de ani sînt crăpate, sînt fisurate, noi nu reușim să le restaurăm pentru că nu avem banii necesari. Am căutat să atragem atenția asupra Sighișoarei încă din 1990, cînd am ajuns la conducerea orașului și am lansat semnalul „SOS Cetatea Sighișoarei”. Unul din lucrurile pe care ne-am gîndit să le facem a fost și acest Festival, prin care foarte mulți cetățeni din țară și din străinătate să vină să vadă Sighișoara”. Din nefericire, primăria orașului nu a dispus de fonduri pentru a susține un asemenea proiect, Ministerul Culturii nu a alocat nici un ban iar patronajul Comisiei Naționale Române UNESCO a fost doar onorific. Astfel că, organizatorii Festivalului – Societatea Cultural-Artistică pentru Tineret „CONCRET” din București, Tîrăra Camera Economică din Tirgu Mureș și Forumul Democrat German din România, filiala Sighișoara – au avut drept principalii sponsori firma Xerox – The Document Company și canalul de televiziune Antena 1.

Regizorul Vasile Nedelcu a structurat programul celor patru zile de festival în două secțiuni – clasică și experimentală. În mod cert, farmecul și savoarele atmosferei de Ev Mediu au fost aduse în primul rînd de muzica veche, de dansul și costumele de epocă, de jonglerile cu care foștii copii ai străzii – strîngi în trupa „Terre des Hommes” și antrenai de clovnul profesionist francez Miloud – au încîntat și au uimit pe toată lumea. Pentru cîteva zile Sighișoara a amintit numeroșilor turiști străini de celebrele centre europene unde anual se organizează manifestări similare: Edinborough, Avignon, Freiburg, Saint-Croix. Pe scena din Piața Cetății, în Biserica Mănăstirii, lângă Bastionul Cositorarilor sau pur și simplu pe străzi, muzica rar auzită a menestrelilor și a trubadurilor dădea burgului un aer de poveste. Trupele de amatori din București („Lyceum Consort”, „Domnișoara Pogany”, „Quartet București”), din Baraolt („Kajoni Consort”), din Sighișoara (corul „Armonia”) și din Krems, organista Ursula Philippi din Sibiu – au fost concurate de tineri care își așezau partiturile pe caldarîm și începeau să cînte, singuri sau acompaniați de unu-doi prieteni. Sînt greu de uitat orele petrecute în jurul flautistului clujean Macalik Arnold (student la Institutul de Arhitectură „Ion Mincu” din București) și al lui Lorincz Abigél (membră a formației „Juvenalis” din Odorhei), care, li vrăceau pe cei strîngi ad-hoc sub Turnul cu Ceas prin muzica lor autentic veche, ce alterna cîntecul Europei continentale cu inconfundabilele *Irish tunes*.

Dansul clasic a încîntat orășenii sufocați de mișcărilor dezordonate ale anilor post-hippie, membrii trupeii clujene „Amaryllis” vîzîndu-se asaltați de un public dornic să învețe protocolul strict al menutului și pavanei. Prin contrast, trupa feminină de dans contemporan condusă de Mălina Andrei, deși utilizînd

muzică veche, veșmînte hieratice și torțe ce creau un aer vrăjitoresc, a fost mai dificil receptată de public.

Trupa lui Dan Puric, cu „Pantomimia” și „La Belle Epoque”, a fost indiscutabil punctul forte al Festivalului.

În schimb, teatrul, s-a dovedit prea static și elaborat pentru un public al străzii. Spectacolul itinerant „Don Quijote” după Cervantes, piesele „Domnul Puntila și sluga sa Matti” după B. Brecht și „Ivona principesa Burgundiei” după W. Gombrowitz (puse în scenă de studenții ATF București, clasa regizoarei Cătălina Buzuioanu), „Acul cumelei Gurton” de W. Stevenson (rezultat din colaborarea TNB cu studenții Facultății de Teatrul și Universității „Hyperion”), „Cine poate face bine și nu face, păcătuiește” (teatrul studentesc bucureștean „Podul”), au strîns spectatori, dar nu i-au entuziasmat din cale-afară. În ultima seară Horațiu Măleșe și actorii de la „Notran” au reușit să reabiliteze teatrul cu ultracunoscutul spectacol „Scapino” după Molière.

O noutate adusă în acest festival a fost teatrul de păpuși: trupa „Puck” din Cluj (cu „Motanul încălțat” și „Cenușăreasa” după Ch. Perrault) și trupa din Constanța (cu „Regele corb” după C. Gozzi) au constituit marea surprinză și bucurie a copiilor strîngi în Piața Cetății. Astfel, Sighișoara a însemnat un prilej pentru ca între copiii veniți cu frați, părinți, bunici, și cei fără cămin, „ai străzii” – fie din Sighișoara, fie din trupa lui Miloud – să se estompeze diferențele.

Pentru a întregi spectacolul acestor zile de basm, autobuzul roșu cu etaj al trupeii multinaționale de voluntari „Serious Road Trip” – decorat cu personaje din povești și benzi desenate – a adus în Sighișoara risul, veselia, dansul, muzica – într-un cuvînt terapia intensivă prin joc și glumă a urtului, mizeriei și denădărijii cotidiene.

Va reuși oare să supraviețuiască acest festival fără pretenții elitiste și fără fașoane scotoșoase într-o țară unde frumosul și inocența sînt tot mai mult niște însemne ale vulnerabilității?

MIHNEA CHUIA

Concert ad-hoc pe străzile Sighișoarei

Dan C. Mihăilescu

„Opera postumă se adună”

„Lucrez ca un salahor, opt-zece ore pe zi: manuscrisul meu se umflă ca un aluat. Am cerut de la Editură (*Cartea Românească*) încă o amânare de predare. Mi s-a acordat. În 15 noiembrie sper să duc acest *Lup* și această *Catedrală* la București. După care... Dumnezeu cu mila”, scria I.D. Sirbu, în octombrie 1986, unor prieteni (*Traversarea cortinei*, p. 456). Și Marianei Șora, în martie 1987: „Romanul meu *Lup* și *Catedrala*, pe care l-am predat în toamnă la Ed. Bălăiești, ca o cărămidă fierbinte, o dat din mină în mină. Nu se răcește, din contră, am impresia că cetitorii mei din redacție se tem să nu ia foc. Încet, încet, fără voia noastră, opera postumă se adună, spre lauda cerului și a generației noastre de fraieri și păguboși” (id., p. 476, subl. aut.).

„Cărămida” (care se și pierduse, între timp, printre manuscrisele de la *Cartea Românească*) a fost recompușă acum de Maria Graciov. Fixat, ca acțiune, în 1956, *Lupul* și *Catedrala* a fost predat editurii în 1986 și apare la un pas de 1996: nu s-ar zice că destinul lui I.D. Sirbu a dus lipsă de timp...

Pentru admiratorul romanului *Adio, Europa* (și acesta apărut postum) *Lupul* și *Catedrala* este în bună măsură un șoc. Îmbibat de lirism, patetic în zonele de meditație etnospirituală și legat pînă la identificare de filosofia blagiană (asupra minoritismului zamolxian boicotat istoria în numele rezistenței la istorie prin refugiu pădureț) romanul aparține „Intelepciunii de grădina”, zonei nocturne a — de obicei și autodeclarat) — Bufonului I.D. Sirbu.

Forțind un pic vorbele autorului, am spune că-i vorba despre un roman „bolnav”: „Eu simt când sunt bolnav după gradul de funcționare a glandei mele critice; în clipa în care încet să mai produc hormoni satirici, mă cuprinde frigul morții” (*Traversarea cortinei*, p. 79). O reverie mitico-istorică în marginea orizontului valah ipostaziat mental la proporții inițiatice: eminescian în elanul paselist și utopia ruralității salvatoare; blagian în morală și limbaj metaforic și cu accente eliadești (lupul hiperborean, lycantropia păgînă față cu pericolele civilizației-alienate și europocentrice; *Lupul* tradiției noastre umblă împlinind în urma unui Hristos cioban, vizitându-ne stinele, sălaşurile, holda și finețele. Lupercațiile sînt sărbători creștinești (deși ar fi foarte păgîne), în ele se aduc jertfe pentru lupul sfînt ce ne obăduiește și ne apără de lupii-lupi și de dușmanii ce sînt mai răi și mai flămînzi decît o haită, iarna, pe mare ger”.

Dacă *Adio, Europa* („roman ironic, șut, consider că bațjocul e o virtute națională și că rolul nostru aici, «sau carrefour des empires mortes», este nu acela de a valorifica virtuțile popoarelor mari, ci de a compromite”, *Traversarea cortinei*, p. 188) ne oferă chipul nastratinesc, gogolian și pe alocuri bulgakovian al autorului, în *Lupul* și *Catedrala* — roman colocvial, roman de idei ipostaziate — satiricul e redus la tăcere, e bolnav. Lovaci-

CRONICA LITERARA

Strategia sufletelor pîrjolate

I

ION D. SIRBU,
Lupul și Catedrala,
Editura Casa Școalelor, 400 pag., 4.900 lei

I.D. Sirbu

tatea aparține *raisonneur*-ului de arheologie spirituală, resemnatul cu blazon și moralistul sagace, prins de bunăvoie în cîmpul heraldic românesc, ireversibil viciat de istorie și livrat definitiv bovarismelor intelectuale. El face, firește, corp comun cu planul subteran de idei din *Adio, Europa*, cu *Jurnalul* și *Correspondența* din ultimii zece ani de viață ai scriitorului, ca și cu teoria rezistenței românești în istorie, expusă „bicefal” în polaritatea Rudeanu-Ahmed din *Iarna lupului cenușiu*, piesa lui I.D. Sirbu din 1977.

Datul cu sik din Isarlik, taclaua levantină, adică savurarea neantului valah pe fond utopic de purpură bizantină, hagialicul frenetic la originea pierzaniei, mintuirea prin autodevorare și iluzia amînării perpetue a nimicniciei prin viteză logoreică sînt — împreună cu puseul antiochian (recte: anti Yalta) și rusofilia dublată de sovietofobie — figurile testamentare ale lui I.D. Sirbu. În context, *Lupul* și *Catedrala* este feeria unei reclusiuni dialogale cu sfîrșit sacrificial (*Lupul* carpatin, în sfîrșit coborît mesianic din munte, este împușcat în fața catedralei ca un Zamolze re-venit invariabil în preatîrziul unei etni care și-a uitat/pierdut demult sinele) și mesaj extenuat prin supralicitare.

Plonșitele și povestea unei inițieri

Din februarie pînă în septembrie 1956, Ion Lupu — 33 de ani, inginer constructor, lucrător la ICRAL, înurat de tînci ani cu o Mili (28 de ani, plasatoare la teatru, ochi alunecoși și inimă prea zburdalnică pentru a nu-l părăsi fără nici o renaștere) — traversează codrul cu ispite și probe inițiatice, trecînd „pod după pod”, de la frică, apatie și lasitate la libertatea interioară, de la pustiul orizontal la feroarea verticalității, de la conformism la rebeliunea spirituală și de la singurătatea autoscopică la contemplarea comunitară. Insomniac și fără destin, el „nu știe privi nici în sus, nici în jos, nici înainte, nici înapoi. Stă în mijlocul podului și se uită ca un cerșetor într-o oglindă spartă. Și falsă”. Vor urma probe iubirii revelatoare, cu o hierodulă *sui generis* (Lidia), care-l scapă de o arestare sigură; proba iubirii „pure”, cu o Ană mută și profetică, fecioară divină, ipostază a zinei carpatice; proba comuniunii cu nucleul sapiențial reprezentat de cercul spiritual ascuns în crama din subsolul căminului de bătrîni „Reînvierea”: rezistența prin insularizare, retragerea pe verticală în Durată, boicotarea istoriei, birlogul fabulos de extaze estetico-morale și de symposion cu filosofi încatenate, peste care patronază ca „preoteasă” o foată acrită ne bună și vizionară ca profesele antice („doctorii mi-au arătat fișa ei de creație: Ifigenii, Antigone, Casandre, dar și, la numai douăzeci de ani ai ei, Medeea, Hecuba, Andromaca. A căzut victimă propriilor sale roluri”); proba vinovăției și labirintul deculpabilizării, legate de „motivul fratelui trădat” (Pătru,

fratele cel mare al Lupului nostru, murise accidental, în condiții de hazard atroce, la Canal, condamnat fiind inclusiv de mătură — inocentă — a mezinului).

Rămăs „foarte tîran în gândire”, „avînd „oroare de tot ce e prea mic, de tot ce nu poate fi văzut cu ochiul liber” („îmi plac lucrurile mari și limpezi”), Ion Lupu este la început prizonierul unei obsesii pe cît de hilare în aparență, pe atîta de bestială în fond: plonșitele. Parabolă, desigur, și încă una bobotoitoare, ce va fi dat destule dureri de cap lectorilor oficiali din 1986. Pasionat de victologie, I.D. Sirbu face aproape o metafizică a plonșitei ca sadic agent experimental (v. pp. 12, 32-34, 54, 69, 71, 293). Venind „de obicei dinspre nord-nord est”, plonșita e alcătuită 80% din singele tîu, își alege victima după sensibilitate și conform unor criterii oculte, precise și bizare deopotrivă. Omnipotrivă („aș zice că fiecare floare, fiecare copac, fiecare fruct are plonșita sa predestinată”) plonșitele „ne iau probe de singe... pentru analiză” Ș.a.m.d. Concluzia parabolice: „De ce nu le ucideți? urlai ca ieșit din minți. Trebuie distruse, strivite fără ai!l! Arme de viil — N-are rost, îmi șopti cu blîndețe colonelul. Vin altele. Mai flămînde, mai puternice”. „Știu că ți-a plăcut esul meu entomologic «cîmex lecturaria» — plonșitele pot fi fecundate pe mai multe generații înainte”, îi scria I.D. Sirbu lui I. Negoșescu în iulie 1983.

Ospățul reflexiv

Nu în anecdotice rezidă, spuneam, forța romanului. Deși fascinat de povestire („noi fiind un popor foarte tînar și mult timp ocupat, foamea de a povesti e uriașă”), „eu sînt un povestitor, fiindcă limba mea este o limbă care își trăiește vîrsta în care are nevoie să se destăinuie”, *Traversarea cortinei*, p. 366 și 357). I.D. Sirbu este un prozator de idei și un moralist obsedat de ideea națională. Prea puțin preocupat de rotundul construcției epice, el descentrează cu bună (și veselă) știință masa narativă, în favoarea digresiunilor largi, a ospățului reflexiv. Eu proteic, el se difuzează voluptuos în contrarii psihologice, în socialistul bovaric sau evreul talmudist, în meșterul zidar cu suflet de Nee blagian și persuasiune aproape iezuită, ori în contele maghiar măcinat de soarta Imperiului.

Cîteva detalii de mediu sînt suficiente pentru a motiva psihologia carcerală, înecat în derizoriu, a Locului: „O curte galbenă, în care urlă o sută de copii, se răscăcărează spre cerul nostru răbdător trei lăzi de gunoi (veșnic pline), în care se bat covoarele, se usucă lenjeria, vine poștașul, olteanul care aduce brînză de vaci și usturoiul”; „tot orașul acesta e plin de circiumi — și toate circiumile sînt pline de beți”; „chelnerii de aici seamănă cu moartea, sînt ca niște schelete, n-ar zîmbi nici dacă le-ai da o mie de lei baeșii, umblă încet de parcă nu

demult au fost caștrați”; „a început să ningă, dar și ninsoarea asta e o înșelătorie, un fel de metaforă mincinoasă a ploii”. Și „concluzia”: „Sîntem ca niște roți dințate, mușcăm unii din alții, ne punem reciproc în mișcare, mișcăm și vorbele, ideile, destinele noastre, dar de întrepîtruns nu ne putem întrepîtrunde niciodată”.

Odată intrat în cercul sapiențial (ceva din „cerchișmul sibian” se va fi infuzat în materia cărții: Mefisto, Petrică-Sandu, Ilie Ursu, Adam Lendvay, Mihai Pascaly, ca și „preoteasa” Cătălina etc. sînt probabil tot atitea chei biografice-ficționale, leane de minuit de intimitii scriitorului), energia locutorie a lui I.D. Sirbu se desfoliază frenetic.

Figura centrală este aici Mefisto (Lucian Lupașcu, v. și *Adio, Europa*), „profesorul meu de pustietate”. Fost comunist în ilegalitate și șomer în deplină legalitate, adevărată „enciclopedie istorică”, „retor de catedră și circiumă”, fost „navigator pe filosofia germană, ideologia rusă și talmudismul evreiesc”, Mefisto e caracterizat aici exact în termenii în care era incriminat însuși I.D. Sirbu (după cum notează în *Correspondența*) de propria-i soție: „un pom fără rădăcini, un creștin fără confesiune, un socialist fără ideologie, un filosof fără sistem, un istoric fără memorie, un român austro-ungar, un filorus antistalinist, un liberal îndrăgostit de lanțuri, un sindicalist de unul singur” etc. etc.

Mefisto este un „iudeo-creștin de cultură greco-latină, de vocație europeană, cu convingeri classic-socialiste”, după cum I.D. Sirbu se declara (*Traversarea cortinei*, p. 386) un „socialist de tip european, un iudeo-creștin ca morală, un greco-latin ca educație și un germano-francez ca pregătire profesională”.

Cum relațiile dintre personaje nu sînt decît atele păpușerești pentru derularea ideilor piesei, să vedem în ce constă esența acestora. (Ce să mai vedem, că iar am ajuns la dilema: expediere sau desfășurare! Chiar dacă prelungirea în serial a unei cronici literare e un procedeu supărător și, din mai multe motive, riscant, prea sînt savuroase digresiunile personajelor lui I. D. Sirbu despre istoria românească, despre unguri, evrei, țigani și cite altele spre a ne permite să le înghitim pe neamestecate. Drept care vă rog de-o păsuire pînă săptămîna viitoare).

DAN C. MIHĂILESCU

Editura Teora

Caută traducători cu experiență, din lb. engleză și germană, pentru următoarele titluri:

Anthony Giddens — Sociology
Max Weber — Religionssoziologie

Cei interesați pot să ne contacteze în tel. 619.30.04

Soldai croai după cucerirea Krainei

Ex-Iugoslavia: criză după criză

Aproape imediat după expirarea termenului Acordului de încetare a focului în Bosnia-Herțegovina, de la sfârșitul lunii mai, situația din fosta Iugoslavia a intrat într-o nouă etapă: recrudescența confruntărilor armate, cu revenirea în prim-plan a forțelor militare croate și bosniace, discuții pentru recunoașterea reciprocă a republicilor iugoslave, numirea unui nou negociator din partea Uniunii Europene, asumarea de către Rusia a rolului de mediator principal etc. Tot acest tăvălug de fapte și declarații pare să se deruleze de această dată în direcția gășirii unei soluții de pace.

Războaiele se încheie în mod firesc atunci când una din părți este înfrântă sau când combatanții s-au autopropedat în așa măsură încât ajung singuri la concluzia că nu mai merită efortul de a continua.

Sfârșitul lunii iulie: căderea Srebreniței, enclavă musulmană din estul Bosniei-Herțegovina, zonă de securitate aflată sub controlul ONU. Alte două enclave, Bihać și Zepa, sînt sub stare de asediu, iar Sarajevo este bombardat fără conținere. Doar câteva mii de soldați sîrbi, conduși de generalul Radko Mladici, au fost de ajuns pentru a pune sub semnul întrebării rațiunea prezenței internaționale în Bosnia.

Începutul lunii august: peste 100.000 de soldați croai acoperă nu mai puțin de 1.165 km pe linia frontului și simultan, prin 30 de locuri, intră în Republica Kraina (autoproclemată pe teritoriul Croației), pe care o recucerește în trei zile. Aproape 200.000 de civili sîrbi își părăsesc casele. Este cel mai important grup de refugiați de la începutul războiului. Belgradul condamnă acțiunea, dar evită să se implice, arătîndu-și, dimpotrivă, disponibilitatea pentru gășirea unei soluții de încetare a focului.

Acestea sînt, foarte pe scurt, câteva din elementele care compun „noua dinamică” a conflictului, în condițiile în care nimic din ceea ce se întîmplă într-un colț al fostei Iugoslavii nu poate să nu aibă legătură cu situația politico-militară generală.

Parcă mai mult ca niciodată, părțile în conflict par dispuse la compromisuri, în primul rînd pentru că patru ani de război au scătuit multe forțe. Imaginile transmise de televiziunile occidentale, cu zeci de mii de refugiați fugind disperai oriîncotro vîd cu ochii, cu

militari încălțați în teniși, într-o mină cu o armă, iar în cealaltă cu o sticlă, cu avioane mîrlălind coloane de civili, case și holde incendiate sălbatic, toate acestea reușesc într-o oarecare măsură să a redea stări de spirit. Crime și atrocități s-au împlinit de atîtea ori, musulmanii au fugit de atîtea ori din fața sîrbilor, aceștia din fața croaților și musulmanilor, îndit rezultatul e unul singur: oamenii s-au săturat de război, dar nici nu pot să mai trăiască împreună.

Nimeni nu poate ști dacă o împărțire arbitrară a teritoriilor (arbitrară, în sensul că e imposibil să delimitați exact niște teritorii pe care trei-patru popoare au trăit oricum amestecate și în care republicile au căpătat contur strict în urma inspirației lui Tito), teritorii care, în plus, ar trebui să fie curate din punct de vedere etnic, ar putea reprezenta o soluție viabilă. Dar pare cea mai îndemînă pentru niște oameni care, după ce au viețuit aproape 70 de ani împreună, se tem acum că, în țara cealaltă, ar fi doar cetățeni „de mîna a doua”.

Și la nivel politic, lucrurile par să fi intrat pe turnanta compromisurilor. Președintele Serbiei, Slobodan Miloșevici, se bucură tot mai mult de statutul de partener egal, alina timp cit el este principalul factor care ar putea contribui la aducerea sîrbilor bosniaci la masa tratativelor. Miloșevici a fost pe față de partea generalului Radko Mladici, în confruntarea acestuia cu președintele Republicii de la Pale, Radovan Karadžić, cel care a respins pînă acum toate planurile de pace ale comunității internaționale. În plus, mass-media vest-europeană a amintit de o înțelegere secretă între Miloșevici și omologul său croat, Franjo Tuđman, în urma căreia Belgradul și Zagrebul ar urma să împartă arbitrar Bosnia și să reducă rolul politic al musulmanilor în cadrul confederației croato-bosniace. „Fiecare guvern acționează doar în propriul său interes”, declară unul din oficialii de la Sarajevo, iar asta se înscrie în tradiția secolară a istoriei Balcanilor.

Unul din lucrurile care pînă acum au fost rostite cu jumătate de voce, dar care nu mai poate fi deloc eludat, este eșecul total al politicii internaționale pentru fosta Iugoslavia. Ceea ce ONU și Grupul de Contact (SUA, Rusia, Germania, Franța și Marea Britanie) au încercat pînă acum s-a rezumat doar la acordarea de ajutoare umanitare, protejarea „zonelor de securitate” și exercitarea de presiuni pentru realizarea unor soluții politice.

În fapt, ultimele două chestiuni au fost cei mai adesea simple declarații de intenții (elocvent este aici cazul Srebreniței).

Intervenția Națiunilor Unite a prelungit atrocitățile și a făcut din ONU un complice la epurarea etnică. Trupele ONU au servit drept ucenici la acest masacru (Tadeusz Mazowiecki, raportor ONU pentru drepturile omului în fosta Iugoslavia, demisionat din funcție).

Politica internațională a fost contradicțorie de la bun început. Mai întîi, sub presiunea Germaniei, Occidentul și apoi Statele Unite au recunoscut independența Sloveniei și Croației, considerînd că astfel vor fi descurajate tendințele hegemoniste ale sîrbilor. Pe de altă parte însă, „proiectul” vest-european le cerea musulmanilor, croaților și sîrbilor să trăiască împreună într-o țară care nu avusese, practic niciodată o existență de sine-stătătoare. Acceptat și încurajat discriminatoriu chiar de comunitatea internațională, principiul autodeterminării s-a transformat finalmente într-un ucenic vrăjitor. Singurul lucru pozitiv al imensului travaliu multinațional, al numeroaselor discuții, negocierii și rezoluții constă în împiedicarea extinderii și internaționalizării conflictului. O Iugoslavia sfîșiată de război civil împresionează sau stîrnește indignare. În schimb, o Iugoslavia în care Germania ar sprijini față Croația, Rusia – Serbia, Statele Unite și țările musulmane – Bosnia, ar putea constitui începutul unui adevărat coșmar.

De situația din fosta Iugoslavia a reușit să profite în primul rînd Rusia, care și-a reafirmat astfel statutul de mare putere. Și, place sau nu, prezența tot mai accentuată a Rusiei în Balcani, deși nu este în principiu favorabilă dezvoltării democratice în zonă, constituie un factor de echilibru atîta timp cit politica moderată a Occidentului, ce a oferit doar rezoluții de condamnare a războiului, s-a dovedit falimentară.

Așa că, în ultima vreme, Moscova a preluat inițiativa: a invitat la negocierii pe președinți Miloșevici și Tuđman (acesta însă a refuzat), a început să caute împreună cu Statele Unite o soluție la această stare de criză. Duminică, 13 august, la Sotci, s-a convenit convocarea unei conferințe internaționale ce va avea în prim plan reglementarea crizei din fosta Iugoslavia. Ministrul de externe rus, Andrei Kozirov, a declarat că, în acest moment, Moscova și Washingtonul „merg în aceeași direcție”, iar reuniunea este menită să apropie cele două țări, între care, în ultimul timp, au existat disensiuni majore. Se bănuiește că noua „direcție” va presupune împărțirea în proporții aproximativ egale a Bosniei, între musulmani și croaii pe de o parte, și sîrbi, pe de altă parte. Zona care ar reveni părții croato-musulmane va urma să creeze o federație cu Croația, iar cea care va reveni sîrbilor bosniaci să formeze o federație cu Iugoslavia restrînsă.

În mod tragic, Iugoslavia s-a întîmplat să fie „laborator” unde s-au testat soluții pentru gășirea unui modus vivendi la nivel geopolitic, acum, după căderea Cortinei de Fier. Vechea structură a bipolarismului, cu două mari puteri avînd propriile sfere de influență clar delimitate, a devenit nefuncțională. Atîta timp cit a durat războiul rece, SUA și URSS au putut controla și stopa războaiele locale, exercitînd presiuni politico-militare puternice asupra propriilor aliați. Acum, în contrast total, nu mai există o asemenea forță capabilă să pună capăt conflictelor locale. Iar la nivel ideologic, pricipiile liberalismului-democratic pălesc în fața naționalismului.

MARIAN CHIRIAC

Consiliul 22:
MONICA LOVINESCU
VIRGIL IERUNCA
MIHNEA BERINDEI
EMIL HUREZEANU
MIHAI ȘORA
GABRIEL ANDRESCU
SORIN ANTOHI
H. R. PATATIEVICI

Redacția:
Redactor-șef:
GABRIELA
ADAMEȘTEANU
Redactor-șef adjunct:
RODICA PALADE
Șef secție politică:
HORĂTIU PEPINE
Publicist comentator:
ANDREI CORNEA
Șef secție socială:
OANA ARMEANU
Redactori:
CEZAR
PAUL BĂDESCU
DIANA TURCONI
Grafician:
DAN PEJJOVSCHI
Tehnoredactor:
ALEXANDRU CIRIP
Secretar general de redacție:
LAURA TOMA
Corectori:
RADU DOBÂNDĂ,
LUCIAN PIUCA
Procesare text:
FLORIAN TOPOPOC
Șef serviciu difuzare:
MIRCEA IONESCU
Difuzare:
CONSTANTIN SATALLA
Fotoreporter: IULIAN PUIU

Rubrici permanente:
N.C. MUNTEANU
(comentariu politic),
ILIE ȘERBANESCU
(comentariu economic),
RALUCA
STROE-BRUMARIU
(Parlament),
MARIAN CHIRIAC
(săptămîna politică),
CEZAR BALTAG
(istoria religioasă),
DAN C. MIHAILESCU
(cronică literară),
ERWIN KESSLER
(cronică plastică).

Correspondenți:
IOAN MUȘLEA (Cluj),
DANIEL VIGHI
(Timșoara), DINU MIHAIL
(Chigîni), ION MIRON
DAMIAN (Paris), WILLIAM
TOTOK (Berlin), ADRIAN
NICULESCU (Milano),
MIHAI POPA
(Budapesta).

Redacție restructurată computerizată: „22”.

Tipărit la FED
Redacția și administrația:
București,
Calea Victoriei 120.
Tel 311.22.08,
614.17.76; Fax
311.22.08,
e-mail: r22@r22.sfos.ro

Manuscrisurile
republicate
nu se restituie

ISSN-1220-5761

ECONOMIȘI PÎNĂ LA 33% ABONÎNDU-VĂ DIRECT LA REDACȚIE

ABONAMENTE TRIMESTRIALE CU REDUCERE

11% 5.000 lei cu expediere prin poștă
14% 4.500 lei cu ridicare de la redacție

SPECIAL, pentru pensionari, cadre didactice, elevi, studenți, foști deținuți politici și veterani de război.

29% 4.000 lei cu expediere prin poștă

33% 3.500 lei cu ridicare de la redacție

Cei interesați sînt rugați să expedieze prin mandat poștal suma corespunzătoare, pe adresa:
Revista „22”, cont 45103532 BCR Filiala sector 1, Str. Londru nr. 10, București.

Adeverințele (talon de pensie, adeverințe școlare etc.), valabile un an, se expediază pe adresa:
Revista „22”, Calea Victoriei 120, sector 1, București, cu specificarea pentru Serviciul de Difuzare.

Abonamentele se pot achita și la sediul redacției.

Abonamentele cu reducere sînt sponsorizate de Asociația IST-LIBERTES

CITITORII DIN STRĂINĂTATE

se pot abona la revista „22” achitînd la redacție (Calea Victoriei 120) costul abonamentului sau depunîndu-l în conturile noastre deschise la Banca Comercială Ion Tiriac S.A. București, Str. Doamnei nr. 12: (pentru dolari în contul 4020253230, pentru mărci în contul 4020253231, pentru franci francezi în contul 4020253235, pentru lire italiene în contul 4020253234) sau (pentru orice fel de valută) trimițînd un cec (money order) pe adresa: Revista „22”, Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, București, România.

	1 an	6 luni	3 luni
– Europa occidentală:	80 \$	40 \$	20 \$
	140 DM	70 DM	35 DM
	500 FF	250 FF	125 FF
	140.000 LIT	70.000 LIT	35.000 LIT
	56 £	28 £	14 £
– Israel	60 \$	30 \$	15 \$
– Ungaria, Polonia, Cehia, Slovacia, Slovenia	40 \$	20 \$	10 \$
– SUA, Japonia, Australia:	100 \$	50 \$	25 \$

Revista „22” anunță exclusivitatea difuzării sale în străinătate. Difuzorii de presă neautorizați de redacție (inclusiv RODIPET) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.